

Rami Mattila

LAULUYHTYEEN ERITYISPIIRTEET

LAULUYHTYEEN ERITYISPIIRTEET

Rami Mattila
Opinnäytetyö
Kevät 2020
Musiikin tutkinto-ohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Musiikin tutkinto-ohjelma, musiikkipedagogi (AMK)

Tekijä: Rami Mattila

Opinnäytetyön nimi: Lauluhytteen erityispiirteet

Työn ohjaaja: Jaana Sariola

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Kevät 2020

Sivumäärä: 43

Opinnäytetyö käsittelee laulamista lauluhytteenä. Lauluhytteenä ei ole tehty paljon tutkimuksia. Työn taustana on oma pitkäaikainen harrastuneisuus ja kiinnostus aiheesta ja musiikkilajia kohtaan.

Tutkimuksen tavoitteena on määrittää, mikä lauluhyttee on, miten lauluhytteet eroavat muusta laulumusiikista ja minkälaisia erityispiirteitä niillä on.

Lauluhytteenä ei ole kirjoitettu juurikaan tutkimusmateriaalia ja siitä syystä tämän opinnäytetyön tietoperustana ja keskeisenä teoreettisena aineistona toimivat haastattelun myötä saatu materiaali sekä erinäiset laulumusiikin oppaat, aiheesta sivuavat tutkimukset ja verkosta löytyvä materiaali.

Laulu instrumenttina eroaa muista instrumenteista ja siitä syystä lauluhytteenäkin on monia erityispiirteitä muihin yhtyeisiin verrattuna. Johtopäätöksenä lauluhyttee on persoonallinen ja omalaatuinen musiikin toimija. Lauluhytteenä on monta yhteistä piirrettä kuorojen kanssa, mutta tarkemmin analysoituna se on monella tapaa jotain yksinlaulun ja kuoron väliltä.

Toivon, että analysoitujen omien ja haastateltavien kokemusten kautta avautuu myös lukijalle työkaluja ja toimintamalleja menestyksekkään lauluhytetoiminnan tueksi. Työstä on toivottavasti hyötyä myös jatkotutkimukselle.

Asiasanat: kuoromusiikki, laulumusiikki, laulaminen, yhtyelaulu, vokaalimusiikki, lauluhytteet, yhtyeet, ensemblet

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree programme in music pedagogue

Author: Rami Mattila
Title of thesis: Vocal ensemble - distinctive features

Supervisor: Jaana Sariola
Term and year when the thesis was submitted: Spring 2020 Number of pages:43

The subject of this thesis is singing in a vocal group. There are not many studies done about vocal ensembles. Long time interest in the subject and genre forms the basis for this thesis.

The aim of the research is to define what vocal group really is, how it differs from other vocal music and what kind of special features it has.

Not much has been written on the subject and for this reason this thesis is conducted via qualitative interview. Parts of theory is based on various singing and music guides, and online material.

Singing or a singer as an instrument somewhat differs from other instruments. For this reason, also vocal ensembles differ from other bands and ensembles. As a conclusion, vocal ensemble is a distinctively different musical operator. It shares a lot of similarities with choirs, but it is in many ways something between solo singing and singing in a choir.

I wish that analyzing the views and experiences of the interviewees and myself can open tools and methods for the reader to successfully operate in vocal ensembles. Hopefully this thesis can also form a basis for future research on the subject.

Keywords: vocal music, singing, vocal ensembles, choirs, ensembles, bands

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	LAULUYHTYEEN MÄÄRITELMÄ JA TOIMINTATAPA	7
2.1	Lauluyhtyeen muodostuminen.....	8
2.2	Lauluyhtyeen ohjelmisto ja tyyli	9
2.3	Lauluyhtyeen johtaminen.....	10
3	LAULUTEKNIikka LAULUYHTYEESSÄ	12
3.1	Lauluyhtye on kuoron ja yksinlaulun välimuoto	12
3.2	Yhdenmukainen tyyli ja tekniikka.....	14
3.3	Hengitys, fraseeraus ja rytmi	16
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	18
4.1	Haastattelut	18
4.2	Haastateltavat	18
4.3	Lauluyhtyeen määritelmä	19
4.4	Laulutekniset asiat.....	21
4.5	Muut erityispiirteet	26
4.5.1	Lauluyhtyeen ryhmädynamiikka.....	26
4.5.2	Traditiot, nykytilanne ja tulevaisuus	28
4.5.3	Kouluttautuminen, palaute ja kehittyminen.....	31
4.5.4	Haasteisiin vastaaminen ja joustavuus	33
4.5.5	Sovitukset, ohjelmisto ja ulkoa laulaminen.....	35
5	POHDINTA	38
	LÄHTEET.....	41

1 JOHDANTO

Meillä jokaisella on varmaan olemassa oma mielikuvamme ja odotuksemme vokaalimusiikista ja siitä millaista musiikkia saamme kuulla lauluyhtyeiden konserteissa. Tiedämme, minkälaista kuoromusiikki on tai mitä laulusolistin konsertissa voi olettaa kuulevansa. Lauluyhtyeiksi luettavia kokoonpanoja on Suomessa ja maailmalla todella runsaasti, mutta niistä ei ole juurikaan tehty tutkimuksia, eikä muutenkaan kirjoitettu. Tutkimukseni tehtävänä on selvittää mikä on lauluyhtye. Mitä erityispiirteitä lauluyhtyeillä on ja miten ne eroavat muusta vokaalimusiikista. Koska kirjallista lähdemateriaalia ei maailmalta ole paljoa saatavilla, päädyin tutkimusaineiston hankinnassa haastattelemaan sekä kuoro- ja lauluyhtyemusiikin ammattilaisia että harrastajia saadakseni mahdollisimman laajan kuvan siitä, mitä lauluyhtyemusiikki käytännössä on.

Haastattelut toteutettiin avoimesti keskustelemalla. Vaikka osittaisesta aiheiden päällekkäisyydestä ja limittäisyydestä ei voida välttyä, haastattelujen puheenaiheet ovat kuitenkin melko loogisesti jaettavissa kolmeen eri pääosa-alueeseen: määritelmät, laulutekniset asiat ja muut erityispiirteet.

On selvää, että monessa kohtaa tutkimusta joudutaan vertailemaan lauluyhtyeitä kuoroihin. Kuitenkaan kaikki lauluyhtyeet ja kuorot eivät ole syntyneet yhdenvertaisiksi. Martti Syrjä (1999, 1) pohtii Seminaarimäen Mieslaulajien nuottijulkaisun esipuheessa seuraavaa:

On ”mieskuoroja” ja on mieskuoroja. Niinpä niin. Näinhän voidaan puhua mistä tahansa. Mikä erottaa Seminaarimäen mieslaulajat muista mieskuoroista on se, ettei se ole perinteisesti ottaen mieskuoro ensinkään vaan pikemminkin eräänlainen yhtye tai orkesteri, ehkä show-ryhmä, ellei peräti bändi – ellei, voi hyvän aika, suorastaan rock-bändi.

Olen itse toiminut vuosia lauluyhtyeen laulajana ja harjoittajana, laulanut kuoroissa, kvarteteissa ja ensembleissa ja toivonkin, että tästä kokemuksesta ja haastateltavien monipuolisen kokemuksen ja tietotaidon kasaamisesta pieneksi oppaaksi voisi olla hyötyä vaikkapa lauluyhtyeen harjoittajille ja harrastajille. Tämä opinnäytetyö voi toivottavasti olla myös hyödyksi tulevassa tutkimustyössä.

2 LAULUYHTYEEN MÄÄRITELMÄ JA TOIMINTATAPA

Kun puhutaan laulumusiikin syntymästä, kukaan ei varsinaisesti tiedä tai osaa sanoa, mistä kaikki alkoi. Voimme vain olettaa ja kuvitella, miten alkukantaiset ihmiset tuottivat ääntä kurkullaan laulunomaisesti. Kun laulajia on kokoontunut yhteen musisoimaan, voidaan jo puhua jonkinlaisesta lauluyhtyeen alkumuodosta.

Musiikkia ja laulua on varmaan ollut maan päällä yhtä kauan kuin on ollut ihmiselämää. Musiikki on todennäköisesti ollut osana erilaisia riittejä ja seremonioita jo esihistoriallisista ajoista asti. (Lord & Snelson 2008, 1–5.)

Lauluyhtyeestä puhuttaessa monella on selkeä mielikuva siitä, mitä se on. Mutta kysyttäessä määritelmää sitä ei olekaan aina helppoa antaa. Joistain esimerkeistä on helppo todeta, mikä on kuoro ja mikä on lauluyhtye, mutta varsinaisen selkeän rajaavan määritelmän tekeminen on jo hankalampaa. Ylioppilaskunnan laulajia ei kukaan luule lauluyhtyeeksi, mutta mitkä ovat ne erot lauluyhtyeeseen verrattuna ja ovatko ne absoluuttisia rajauksia?

Esimerkiksi Tampereen Sävel -lauluyhtyekilpailun saavat ottaa osaa 3–8 laulajan harrastaja- ja ammattilaisyhtyeet. Yhtyeessä kutakin ääntä laulaa pääsääntöisesti vain yksi laulaja, eikä yhtyeessä ole johtajaa. (Tampereen Sävel 2019, viitattu 2.4.2020.) Erotuksena kuorosta lauluyhtyeellä ei ole johtajaa. Tulkinta on tietysti vain yhden kilpailun tapa rajata osallistujia, mutta määritelmä antaa kuitenkin hyvän lähtökohdan lähteä tutkimaan lauluyhtye -nimikettä.

Joissain tapauksissa voidaan toki asioita yleistää ja puhua soitosta ja laulusta lähes synonyymeinä. Tämä on kuitenkin täysin tapauskohtaista. (Salakka 2013, 114.) Peruslähtökohtana voidaan todeta kuitenkin, että lauluyhtye on yhteismusisointia. Se on yhtye, jonka instrumentteina ovat laulajat.

Laulu instrumenttina on monella tapaa erilainen kuin muut instrumentit, joten tässäkin mielessä on perusteltua lähteä tutkimaan tätä kokoonpanoa ja ilmiötä hieman tarkemmin, eikä vain tyytyä kuvaamaan sitä itseisarvolla: yhtye jossa lauletaan.

2.1 Lauluhytyeen muodostuminen

”Yhtyeessä kutakin sävellyksen ääntä laulaa tai soittaa vain yksi muusikko, kun taas kuorossa tai orkesterissa samaa ääntä esittää useampi” (Orama, Agapov & Asikainen 1992, 256). Tämä määritelmä ei ole lauluhytyeistä puhuttaessa täysin absoluuttinen. Lauluhytyeessä voi samaa stemmaa laulaa kaksikin henkilöä, ilman että puhuttaisiin vielä kuorosta. Lisäksi on huomioitava, voidaanko laulua ja soittoa aina rinnastaa keskenään. Ne ovat samankaltaisia, mutta tapauskohtaisesti myös eroavat toisistaan huomattavasti. Mielikuva lauluhytyeen ja kuoron soinnista ja identiteetistä tulee suurilta osin juuri tästä laulajien määrästä stemmaa kohden, muttei kuitenkaan pelkästään siitä.

Kuoromusiikin erityispiirre: äänen massa tulee lähtökohdasta, että jokaista samaa ääntä eli stemmaa laulaa useampi henkilö.

”Stemma = yksi moniäänisen kappaleen melodialinja, esim. alttostemma. Tämä määrittely erottaa ensinnäkin lauluhytyeen kuorosta, jossa yleensä samaa ääntä laulaa 2 tai useampi laulaja.” (Kempainen 1999, 5.)

”Monella tapaa lauluhytye on kuin kuoro pienoiskoossa, silti kuoron ja lauluhytyeen välillä on eroja, jotka on ohjaajana syytä huomioida. Jotkut taas kuvaavat, että lauluryhmä on kuin bändi, jossa jokainen vaihtaa toisinaan soitinta lennosta.” (Iivarinen 2014, viitattu 25.3.2020.)

Selkeän lukumäärän ja koon määrittäminen lauluhytyeelle on vaikeaa. Tässäkin kohtaa tulee vastaan se tosiseikka, että kaikki ryhmät muodostuvat yksilöistä ja tälläkin on vaikutusta kokonaisuuteen ja lopputulokseen. Minimissään lauluhytyeen varmaan voidaan ajatella muodostuvan kahdesta laulajasta, vaikka tällöin yleensä käytetäänkin yhtye nimikkeen sijasta rajaavampaa nimitystä duo. Vastaavasti varsinaista selkeää ylärajaa ei myöskään osata antaa. Arviot vaihtelevat kymmenen ja kuudentoista välillä, mutta täsmällistä raja-arvoa ei ole.

Käsitteelle lauluhytye ei ole olemassa yleisesti tunnistettua määritelmää ja usein se sekoittuu kuoron kanssa. Lauluhytyeet eivät ole kriittisesti tarkasteltuna yhdenmukaisia esimerkiksi kuorojen tai soitinyhtyeiden kanssa, vaan ne olisi hyvä ymmärtää erillisenä toimijana. Yhtyeessä jokaista ääntä laulaa pääsääntöisesti yksi laulaja kerrallaan, eikä lauluhytyeellä ole johtajaa. Kuorosta sen erottaa laulajien lukumäärä ja yksittäisen laulajan vastuu. Lauluhytyeessä laulaminen vaatii laulajalta enemmän taitoa suuremman vastuun takia. Lauluhytyeessä laulajat ovat yleensä vastuussa yksin

omasta äänestään. Tästä seuraa, että laulajia lauluyhtyeessä ei ole niin paljon, koska kappaleissa harvoin on kymmeniä erilaisia stemmoja. (Mäkelä 2014, 14–15.)

Identiteetillä ja omalla näkemyksellä on merkitystä. Mielikuva kuoron soinnista voi hämärtyä helposti, kun identiteetti poikkeaa valtavirrasta. Esimerkiksi varhaisen musiikin lauluyhtye Lumen Valo voi monen korvaan kuulostaa kuorolta musiikkityylillään ja sovituksillaan. Onko oma identiteetti lopulta tärkein määritelmä? Ainakin tietyissä rajatapauksissa oma mielikuva voi lopulta ratkaista, onko jokin ryhmä lauluyhtye vai kuoro. Ryhmä voi omasta halustaan identifioitua kuoroksi tai lauluyhtyeeksi. Ero vaikkapa viihdekuoron ja lauluyhtyeen välillä voi olla todella pieni, joissain tapauksissa vain se oma identiteetti.

2.2 Lauluyhtyeen ohjelmisto ja tyyli

Yksi lähtökohta puhuttaessa lauluyhtyettä rajaavista piirteistä, jonka halusin selvittää, oli musiikkityyli ja sen vaikutukset. Joku mieltää lauluyhtyeet populaarimusiikin edustajiksi ja suuri osa ohjelmistosta on nykyisin jotain muuta kuin klassista musiikkia. Kaikki lauluyhtyemusiikki ei kuitenkaan ole kevyttä tai viihteellistä, joten voiko esitettävä ohjelmisto ja sen tyyli rajata esittäjäänsä, ja jos voi, niin millä tavalla? Onko esitettävillä genreillä kuitenkaan vaikutusta esimerkiksi siihen, onko kyseessä lauluyhtye vai ei? Pitääkö lauluyhtyeen laulaa populaari- ja viihdemusiikkia? Voiko sama yhtye myös laulaa klassista musiikkia vai pitäisikö pysyä tiukasti tietyissä tyylilajeissa?

Klassisen ja kevyen musiikin koulutus ja eroavaisuudet herättävät usein kiivastakin keskustelua, joissa molemmat osapuolet puolustavat musiikkityyliään omista näkökulmistaan. Harvoin kukaan hallitsee molempia tyyliä, jolloin henkilökohtaiset mielipiteet menevät keskustelussa tiedon edelle. On haastavaa, kun musiikkityyli on jotain muuta, kuin mihin on kouluttautunut.

Tyylillisesti lauluyhtye yhdistetään uudempaan rytmimusiikkiin ja on äänenkäytöllisesti joustavampi kuin kuoro, mutta pienen kokonsa vuoksi rajoitetumpi harmonian suhteen. Jokaisella lauluyhtyeellä on omat vahvuutensa, joten kustomoidut sovitukset ovat tärkeitä. Lauluyhtye voi joustavammin esittää erilaisia tyylilajeja. (Iivarinen 2016, 8.)

Ohjelmistolla on ryhmälle suuri merkitys. Ohjelmistolla vaikutetaan viihtyvyyteen, sillä on suora merkitys kehittymiselle. Voidaan keskittyä johonkin tiettyyn musiikin lajiin, mutta monipuolisuus on

hyväksi. Kuoronjohdossa erilaisten musiikkityylien esittelyn ja niiden tyylinmukaisen opetuksen nähdään olevan osa yleissivistävää velvollisuutta. (Koistinen 2003, 107.)

Yksi huomionarvoinen asia tyyli- ja genrekysymyksissäkin on tietysti laulajien henkilökohtainen osaaminen ja ryhmän taiteellisen johtajan tai laulunharjoittajan ammattitaito. Erilaisten tyylien hallinta riippuu siitä, onko kaikilla laulajilla tai laulunharjoittajalla ammattitaito tehdä sekä klassista että kevyttä musiikkia.

Vaikka musiikkityylejä ei koeta suoranaiseksi rajaukseksi mihinkään, oli kuitenkin selvää, että tiettyjä rajoitteita tulee vastaan. Vaikka kaikki saavat laulaa kaikkea, eivät kaikki yhtyemuodot ja kokoonpanot välttämättä pysty laulamaan kaikkea. Onnistuminen riippuu monista yksilöllisistä ominaisuuksista ja lähtökohdista. Tietynlainen kevyt musiikki rinnastetaan helposti lauluyhtyeisiin ja koetaan kuorolle ja suuremmalle kokoonpanolle haastavaksi.

2.3 Lauluyhtyeen johtaminen

Yksi erityispiirre, joka usein erottaa lauluyhtyeet kuoroista, on johtaminen. Johdetaanko lauluyhtyettä edestä vai rivistä ja jos ei johdeta, niin onko siinä ero kuoroon määritelmänä? Yleisesti nähdään, että lauluyhtyettä ei yleensä johdeta ja kuoroa lähtökohtaisesti johdetaan. Johtamista voidaan tutkia sekä itse esiintymistilanteessa tapahtuvan musiikin edestä johtamisena että muun toiminnan johtamisena.

Johtajan merkitys on tärkeä. Kuorossa sellainen on miltei pakko olla, usein jo pelkästään laulajien lukumäärän takia. Yhteismusisointi, ajatus että ilman erityistä johtajaa voitaisiin yhdessä tehdä laadukkaasti musiikkia, kun tekijöitä on vaikkapa parikymmentä, kuulostaa mahdottomalta toteuttaa. Ei pelkästään aktiivisen toteutuksen, rytmien ja nyanssien, vaan myös yhtenäisen musikaalisen näkemyksen hallitseminen suurella joukolla on vaikeaa verrattuna selkeään johtajuuteen.

Vaikkei johtajan läsnäolo suoraan erotakaan lauluyhtyettä kuorosta, on tämä perustavaa laatua oleva ero tavassa toimia. Toinen tapa noudattaa enemmän yhden henkilön näkemystä ja toinen on yhdessä toimimista, johon jopa nimen yhtye voidaan ajatella viittaavan.

Lauluyhtyeissä johtajuus on usein jaettu taiteellisen ja ulkopuolisen työn suhteen erilaisiin vastuu-tehtäviin. Päätöksenteko taiteellisissa asioissa on usein kollektiivista ja harjoittelua johdetaan yhteistyössä. Yhtyeellä ei ole virallista, taiteellista johtajaa ja se pyrkii toimimaan demokraattisesti. Lauluyhtyeet toimivat demokraattisen työskentelyn ja jaetun johtajuuden välillä. (Tunkkari 2017, 54–56.)

Johtajan tehtävänä on saada ryhmä soimaan ja välitettävä kuulijalle nuottikuvan takana piilevä sisältö. Harjoittamisen tarkoituksena onkin muuttaa nuottikuva taiteelliseksi kokonaisuudeksi, joka sisältää kaikki nyanssit ja vivahteet. Tehtäviin kuuluu myös kuoroyhteisön sosiaalisesta puolesta huolehtiminen. Kuoron johtaminen pitää sisällään vastuun sekä musiikkia että esittäjiä kohtaan. Kuoron viihtyvyydestä ja yhteishengestä on pidettävä huolta. Laulajille tämä on lähes yhtä tärkeää kuin musiikillinen puoli. (Poranen 2006, 36, 41.)

Lauluyhtyeen ohjaajankin on hyvä osata lyöntitekniikka, vaikka sen merkitys on vähäinen. Esiintymistilanteessa johtajan rooli on lähinnä kannustaa. Lauluyhtyeissä vastuu musiikista ja rytmistä tulee antaa ryhmälle. Ryhmän sisäinen tekeminen lauluyhtyeessä on tärkeämpää kuin johtaminen. (Kiviharju 2011, 15–17.)

Edellä mainitulla lyöntitekniikalla uskon Kiviharjun viittaavan kuoro- ja orkesterimusiikin yleisesti hyväksyttäviin tapoihin ilmentää ja johtaa musiikkia tietyillä teknisillä kädenliikkeillä ja eleillä.

Ammattiyhtyeiden toimintaperiaatteet ovat jaettu johtajuus ja itseohjautuvuus. Ryhmää ei kukaan johda yksin ja kaikissa tilanteissa noudatetaan demokratiaa niin taiteellisissa kuin hallinnollisissakin tehtävissä. On haastavaa löytää balanssi ja yhtenäinen ääni sekä saada ryhmä toimimaan ilman selkeää johtajaa. Tarvitaan yhteisymmärrys tekstin, intonaation sekä musiikin tulkinnasta. Laulajien on osattava säätää omaa laulamistaan kuuntelemalla sekä säädeltävä sitä ryhmän mukaan. (Tunkkari 2017,6.)

”Usein lauluyhtyeet toimivat itsenäisesti, mutta useat ovat käyttäneet ohjausta alkuvaiheensa. Ohjaajaa tarvitaan etenkin ohjelmiston hankintaan ja laulutekniikkaa opettamaan.”
(Iivarinen 2014, viitattu 25.3.2020.)

3 LAULUTEKNIikka LAULUYHTYEESSÄ

Klassisen laulun opiskelijana kuvittelin, että ongelmat ja varsinkin laulutekniset haasteet ovat pian takana ja kaikenlainen laulumusiikki on helpompaa. Nyt kun tietoa ja taitoa on karttunut, olen kuitenkin kohdannut erityisiä haasteita soveltaa nämä opit käytäntöön. Klassisessa laulukoulutuksessa keskitytään oman äänen vapauttamiseen ja jalostamiseen klassisen musiikin teoksissa. Lauluhytyeissä joudutaan laulamaan kevyttä musiikkia ja suhteuttamaan ääni muihin laulajiin. Miten toimitaan, kun muut jäsenet laulavat aivan eri tekniikalla? Laulun opiskelu ja laulutekniikan kehittyminen ovat tehneet laulamista helpompaa. On kuitenkin tilanteita, joissa varsinkin lauluhytyeessä klassinen laulutekniikka ja koko klassisen musiikin estetiikka joutuvat koetukselle. Tässä luvussa ei käsitellä äänenmuodostuksen tai äänielimistön toimintaa yksinlaulussa vaan tutkitaan laulutekniikkaa yhteismusisoinnin lähtökohdista.

Marjo-Riitta Kervinen puhuu lauluoppaassa ihmisestä lauluääntä tuottavana koneistona, joka on kaikkein altteimpana kaikille ärsykeille. Sen sointiin vaikuttavat kaikki asiat mielialasta fyysisiin olosuhteisiin ja väsymykseen. Jokainen ihmisääni on ainutlaatuinen ja erilainen ja sitä erilaisuutta pitää vaalia. Ei ole mitään syytä edes yrittää tehdä kaikista samalta kuulostavia. (1999, 1–5.)

Laulaminen on erityislaatuista, sillä instrumentti ja esittäjä ovat yhtä, ollaan suorassa yhteydessä aivojen kanssa. Monet tekijät vaikuttavat meihin aivan erityisellä tavalla. (Koistinen 2003, 84.)

3.1 Lauluhytye on kuoron ja yksinlaulun välimuoto

Kemppainen ajattelee tutkimuksessaan yhtyelaulamisen olevan vokaalista kamarimusiikkia, jonka voisi rinnastaa pieneen soitinyhtyeeseen. Laulajan on oman äänen hallinnan lisäksi pystyttävä kuulemaan toisia laulajia ja yhtyettä kokonaisuutena. On hallittava sävelpuhtaus, rytmi, harmonia sekä äänten välinen balanssi. Lauluhytyeen laulajalla on usein suuri vastuu ja vaikuttamisen mahdollisuus. (1999, 6.)

Edellä on jo todettu ryhmän identiteetin merkitys. Lauluteknisesti ajateltuna on vähintään yhtä tärkeää se, miten laulajat itsensä kokevat ja miten minäkuva soveltuu osaksi ryhmää.

Laulajan identiteettiä voi näkyä siinä, kokeeko olevansa solisti ja miten paljon haluaa olla henkilökohtaisesti esillä tai miten vapaasti halutaan omaa ääntä käyttää. Toisaalta kaikki eivät halua edes uskalla esiintyä yksin. Jollekin oma laulajaidentiteetti voi olla vaikkapa kuorolaulaja.

Lauluyhtyeitä on toki monenlaisia. Pääsääntöisesti tämä yhtyemuoto ei sido ja määrittele toimintamalleja. Lauluyhtyeestä voi löytää paikkansa sekä solistinen että ryhmämuusikko. Voidaan nähdä lauluyhtyeen olevan jonkinlainen välimuoto. Koska lauluyhtye nähdään myös kollegiaalisempaan kuin johtajavetoiset kuorot, oman musikaalisuuden esiintuominen on helpompaa.

Professori ja sellisti Seppo Kimanen (2008, 41) vertaa kirjassaan solistiuraa ja yhteismusisointia. Palkkiot ovat solisteilla suuremmat, mutta yhtyeellä on silti omat vahvuutensa. Kun musisoidaan jatkuvasti yhdessä, vuorovaikutuksessa saadaan palautetta. Sielu saa ravintoa ja mielet avartuvat. Solisti voi alkaa toistamaan tiettyjä maneeereita, mutta pienryhmässä tämä on epätodennäköistä.

Ulkoa laulaminen on yksi asia, mikä usein erottaa lauluyhtyeet kuoroista. Lauluyhtyeillä on usein kevyttä ja viihteellisestä ohjelmistoa. Mukana on jonkinlaista show-elementtiä ja performanssia. Lauluyhtyeillä laulaminen toteutuu usein ilman nuotteja. Nuotittomuus voi perustua esiintymistilanteen vaatimuksiin. Nuotittomuus voi yhtä lailla olla vain suoraa seurausta siitä, että tällainen yhteismusisointi on luonteeltaan enemmän kuuntelemista ja musiikin fyysistä havainnoimista.

Ei-klassisissa ympäristöissä nuotit ovat usein vain viitteellisiä. On keskityttävä yhteiseen tekemiseen ja toisaalta ryhmästä saa tukea solistiseen puoleen verrattuna. Nuotit on helpompi hylätä. Nuotittoman esiintymisen kokemukset ovat sekä laulajalle että kuulijalle usein palkitsevia ja palautepositiivisia. (Salakka 2013, 114–121.)

Laulumusiikissa teksti on tärkeässä osassa. Yksinlaulaja ja lauluyhtye käsittelevät tekstiä ja hengittävää samalla tapaa, kun taas kuoro voi tehdä pitkiä linjoja.

Hengittäminen vaikuttaa linjaan. On kiinnitettävä huomiota siihenkin, ettei rytmikan muuttaminen samalla sekoita sanojen merkitystä. Olennaisin ero sovituksissa instrumentti- ja lauluyhtyeen välillä on teksti. Rytmikka on avainasemassa, mutta sen ei tulisi peittää tekstiä. (Iivarinen 2016, 9.)

Lauluyhtyeen koko on varmasti yksi ratkaisevista tekijöistä siihen, että laulutekniikka asettuu johonkin yksinlaulun ja kuoron välimaastoon.

”Suuri massa ei vain taivu samaan kuin harjaantunut lauluyhtye. Erityisesti rytmiikka tuntuu tuottavan haastetta monelle kuorolle.” (Hyökki 2013, 12–13.)

3.2 Yhdenmukainen tyyli ja tekniikka

Yhtenäisyys, yhdenmukainen tyyli ja sama tekniikka on kaikessa yhteismusisoinnissa tärkeää. Lauluyhtyeessä tämä tulee erityisen hyvin esille. Mitä suurempi joukko laulajia on, sitä enemmän erot tasapainottuvat ja äänet sulautuvat toisiinsa. Lauluyhtyeessä harvoin on montaa laulajaa stemmaa kohden. Tekniset, äänelliset ja tyylliset erot korostuvat.

Äänillä on omat erityispiirteensä. Jokaista ääntä on harjoitettava erikseen ja yhdessä, niin, että laulaja osaa mukauttaa äänensä yhteiseen sointiin menettämättä luonnollisuuttaan ja persoonallisuuttaan. (Koistinen 2003, 89.)

Stemmojen on oltava mielekkäitä ja satsin pitää olla musiikillisesti mielenkiintoista ja toimivaa. Satsilla tarkoitan siis stemmojen kokonaisuutta, joka on teorian kannalta oikeaoppinen ja ilmentää tyyliä. Useat rytmimusiikin tyyliä ovat rytmisesti hankalia ja vaativat vuosien kokemusta yhtyelaulusta ja laulusta instrumenttina. (Hyökki 2013, 10.)

Jos on niin, kuten jo edellä oletettiin, lauluyhtye tosiaan on jotain kuoron ja solistisen laulun välillä. Vastuu omasta stemmasta ja tekemisestä on suurempi. Tasoerot ryhmän jäsenten välillä korostuvat, kun porukkaa ja ääniä on vain vähän. Kim Borg laulajanaapisessaan lähestyy aihetta melko kärjitetysti solistin näkökulmasta.

”Sama itsepetos on sitten myöhemmin hienommassa muodossa, kun kuorossa joiutaan yhteishenkeen. Oma limaskainen osuus kultaantuu, kun tulos kuuluu koko laakina komealta kaikesta huolimatta.” (Borg 1972, 9.)

Musiikki on taitolaji. Ryhmän keskinäiset ja myös johtajan ja ryhmän väliset taidot ovat usein eritasoisia. (Tunkkari 2017, 57.)

Kuten edelläkin on käynyt selväksi, laulutekniikassa ei sinällään pitäisi olla eroa eri kokoonpanoissa. Käytännössä kuitenkin nähdään, että lauluyhtyeessä, kuten kuorossakin, pitää oma laulaminen suhteuttaa muihin kollegoihin.

Lauluäänen kantavuus on tekniikka-, ei voimakysymys. Äänen pitää joskus kantaa sinfoniaorkesterin yli, eikä siihen auta, vaikka ilmanpaine olisi miten suuri. Joskus kuulee puhuttavan ”laulajan formantista”, kehon resonanssionteloiden ja harmonisen yläsävelsarjan hyödyntämisestä. (Koistinen 2003, 57.)

Äänentoiston ja teknologian käyttö mahdollistaa kuitenkin monia uusia elementtejä. Pienelläkin ryhmällä voidaan esiintyä stadioneilla ja ääntä voidaan myös teknologian avulla manipuloida. Tässä kohtaa on tietysti mainittava, että klassisen musiikin peruslähtökohtaisena erona kevyeen musiikkiin on mikittä laulaminen. Äänen pitäisi kantaa ilman vahvistusta. Klassista musiikkia esittäviä lauluhytyeitä on vain vähän ja nämä vielä harvemmin käyttävät mikrofoneja ja äänen vahvistamista.

Yhtyelaulun yksi oleellisista osa-alueista, on mikrofoni tekniikka, joka usein unohdetaan mainita. Äänentoistoa käytetään lauluhytyemusiikissa paljon. Sen avulla voidaan tuoda esiin äänimaisemaa ja sellaisia ulottuvuuksia, mihin ei pystytä ilman tekniikkaa. (Hyökki 2013, 8.)

Laulutekniikan on oltava erilaista mikiellä tai ilman. Tila ja akustiikka pitää huomioida, mutta teknologian avulla ei olla niin riippuvaisia paikan akustisista ominaisuuksista. Jos lauletaan mikrofonihin, siihen on koulutauduttava. Pienemmälle ryhmälle mikrofoniin käyttö on varmasti helpompaa, jo pelkästään taloudellisista syistä. Teknologian käyttö on kallista ja ainakin Suomessa mikrofoniin ja teknologia liitetään helposti tiettyyn ammattilaisuuteen ja ammattitaitoon. Voidaan ajatella, että mikrofoneja käyttävillä lauluhytyeillä on tiettyä lauluteknistä osaamista jo oletusarvoisesti.

Mielenkiintoinen erityisryhmä laulumusiikissa on oopperaensemble. Käytännössä tämä kokoonpano on oopperamusiiikin lauluhytye, vaikkeen tätä nimitystä siitä olekaan kuullut yleisesti käytettävän. Oopperaensemble on monestakin syystä erilainen esiintyjä. Sitä harvoin kuullaan muualla kuin osana oopperaproduktioita tai osana klassisen laulun opiskelijoiden konsertteja.

On luontevaa pohtia tätä erityisilmiötä juuri laulutekniikan alla, koska kyseessä pitäisi olla tekniikkaltaan melko yhtenäinen joukko. Kuitenkin voidaan huomata, miten muihin lauluhytyeisiin verrattuna tulee vastaan monenlaisia haasteita ja puutteita. Solistiseen lauluun kouluttautuneilla saattaa olla vaikeuksia yhteismusisoinnin ja harmonian kanssa. Solistisen laulajan identiteetti saattaa törmätä ongelmiin, kun sitä pitäisi suhteuttaa muihin. Klassiseen lauluun keskittyneillä saattaa olla erityisiä

ongelmia rytmikassa ja tekstissä. Koulutetut laulajat eivät halua luopua ja antaa periksi omasta henkilökohtaisesta näkemyksestään ja ominaisuuksistaan.

Kansallisooppera on muokannut laulajakuntaansa ja kaikki kiinnitetyt voivat tehdä sekä solistisia rooleja että laulaa kuorossa saman sopimuksen alla. Kaikille ei kuitenkaan sovi sekä kuorolaulaminen että yksinlaulu. Solistitähkin voi vaipua epätoivoon kuorossa, jossa yhteissointi, nopea nuottinlukutaito ja joustavuus ovat henkilökohtaisia ominaisuuksia tärkeämpiä. (Puukka 2019, viitattu 25.3.2020.)

3.3 Hengitys, fraseeraus ja rytmi

Tärkeitä asioita yhteismusisoinnin ja lauluyhtyelaulamisen osana, ovat tekstin käsittely, rytmikka ja hengittäminen. Lauluyhtyeeltä yleisesti oletetaan tarkkaa ja selvää tekstiä. Johtuneeko siitä, että usein lauletaan kevyttä musiikkia. Vai johtuuko oletus siitä, että korva pystyy erottelemaan yksittäisten laulajien äänet helpommin. Suuri massa ei keskiarvoista kaikkea. Rytmien ja tekstinkäsittelyn on oltava lauluyhtyeessä tarkkaa, sillä kaikki kuuluu ja erottuu hyvin. Mitä suurempi ryhmä, sitä vähemmän asioita huomaa, mutta suuremmalla ryhmällä yhteinen näkemys voi olla haastavampi saavuttaa.

Fraseerauksella tarkoitetaan alkuperäiselle melodialle tehtävää rytmistä muuntelua, jolla väritetään esitettävää teosta omien näkemysten mukaan. Näin luodaan oma tulkinta. Fraseerausta on myös esimerkiksi melodian ja sävelten painotusten muuntelu. (Hyökki 2013, 8–9.)

”Koska joka äänessä on yleensä vain yksi laulaja, on helpompaa saada fraseeraus, ääntämys ja dynamiikka nopeasti paikalleen” (Kiviharju 2011, 3).

Sanat yleensä lauletaan puheenomaisesti, eikä sanojen keskellä hengitetä. Fraseeraus kevyessä musiikissa tehdään kunkin kappaleen tekstin ja rytmien mukaan. Sanojen paino ja rytmi pitää kuulostaa luontevalta. Tarinankerrontaa ei saa unohtaa. Laulajan on sisäistettävä tarina ja osattava eläytyä ja tulkita tekstiä, se on fraseerauksen osalta tärkeintä. (Junna 2018, 11, 22–23.)

Kappale kuulostaa musiikilta vasta, kun fraseeraus tehdään tyylinmukaisesti. Rytmimusiikissa nuottikuvasta ei nähdä kaikkea, se nähdään viitteellisenä. Joskus nuottikuvaa ei ole ja oppiminen

tapahtuu korvakuulolta. Rytmimusiikin laulajat tarvitsevat tarkemman nuotin, jotta päästäisiin yhdenmukaiseen tuotokseen. Nuotissa on oltava sanarytmit ja aika-arvojen pituudet, koska muuten laulajat fraseeraavat stemmansa omalla tavallaan. Erialaisten tulkintojen yhdistäminen vaatii paljon aikaa. (Hyökki 2013, 31.)

Hengitystekniikan harjoittelu on joskus jopa päällimmäisenä laulamissa. Ylipitkät fraasit nuottikuvassa ovat vaarallisia. Liian pitkä fraasi voi haitata, koska puutteellinen hengitystekniikka on herkkä hengästymiselle. (Hyökki 2013, 50.)

Yhteismusisoinnissa kuuntelutaito on tärkeää yhtyeen edistymisen kannalta. Kuuntelu on yksi tärkeimmistä lauluyhtyeen harjoittelukohteista. Ihanteellista on, kun kaikkia asioita ei tarvitse päättää etukäteen, vaan niiden voidaan vain antaa tapahtua esitystilanteessa. Näitä asioita voi olla esimerkiksi fraseeraus, dynamiikka tai sointi. Muita tärkeitä yhtyelaulamisen elementtejä ovat laulutoiminnan tiedostaminen sekä nopea muuntautumiskyky. (Mäkelä 2014, 16.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tutkimuksen päätavoitteena oli saada parempi näkemys lauluyhtye toiminnasta ja sen erityispiirteistä, lisäksi tarkastelussa oli laulutekniikka lauluyhtyeessä. Jotta näihin tavoitteisiin saataisiin kattavia vastauksia, oli loogista lähteä toteuttamaan aineistonkeruu haastatteluiden avulla.

4.1 Haastattelut

Haastattelut toteutettiin avoimilla keskusteluilla. Haastattelujen puheenaiheet teemoittuivat lopulta kolmeen eri pääosa-alueeseen: määritelmät, laulutekniset asiat ja muut erityispiirteet.

Halusin, että lauluyhtyeistä ja laulumusiikista keskusteltaisiin mahdollisimman monipuolisesti. Tästä syystä haastattelin sekä kuoro- ja laulumusiikin ammattilaisia että harrastajia. Valintaperusteina olivat henkilöiden kokemus kuoroissa ja lauluyhtyeissä laulamista, kokemus lauluyhtyeiden ohjaamisesta ja johtamisesta sekä musiikkikoulutus. Haastateltavaksi valikoitui Satakunnan alueella kuoro- ja laulumusiikissa aktiivisesti toimivia henkilöitä. Otin alustavasti yhteyttä haastateltaviin puhelimitse ja kaikki suostuivat haastateltaviksi.

Haastattelut pidettiin vuoden 2019 marras-joulukuussa ennakoon yhteisesti sovitussa paikoissa ja tallennettiin äänitteinä. Taustamelu vaikeutti hieman tallenteiden purkamista, mutta kaikesta sai kuitenkin selvää.

4.2 Haastateltavat

Viittaan haastateltaviin tästä eteenpäin kirjaimilla A, B, C, D, E. Kirjaimet olen valinnut haastateltaville haastattelujen teon aikajärjestyksessä.

Haastateltavista A on barokkimusiikkiin erikoistunut freelancemuusikko ja musiikkipedagogi (AMK). Lisäksi hän on jatkokouluttanut itseään erinäisillä kursseilla. A opettaa laulua ja vetää kuoroja, lauluryhmiä, ikäihmisten muskaria ja Parkinson- ym. erityisryhmiä.

Haastateltava B on sekä klassisen että pop-jazzin osaava muusikko, instrumenttinaan laulu. Hän on opiskellut sävellystä ja teatterimusiikkia ja valmistui kuoronjohtolinjalta pedagogiksi (AMK), opiskelee ylempää ammattikorkeakoulututkintoa musiikkipedagogiksi. B opettaa laulua, säveltää ja johtaa monia kuoroja.

Haastateltava C on toiminut pitkään yhtyemuusikkona ja kuorolauluharrastajana. Lauluopintoja on opistotasolta. C laulaa mm. kamarikuorossa, oopperakuorossa ja filharmonisessa kuorossa.

Haastateltavista D on klassinen laulaja, esittävä säveltaide (AMK). Hänellä on kokemusta yksinlaulusta, yhtymusiikista, laulu-yhtyeestä ja kuorolaulusta.

Haastateltava E on kuorolaulun ja musiikin harrastaja yhteensä 30 vuoden kokemuksella poika- ja mieskuoroista. E:llä on kokemusta pienryhmistä ja hän laulaa laulu-yhtyeessä.

4.3 Laulu-yhtyeen määritelmä

Haastateltavista vain muutama osasi suoraan vastata kysymykseen ”mikä on laulu-yhtye”, joten aihetta ja määritelmää piti lähestyä tarkemmin rajaavien ominaisuuksien ja vertailun kautta.

Laulu-yhtyeen kokoa ei sellaisenaan nähty kovin olennaiseksi asiaksi. Koko vaikuttaa soundiin ja mielikuvaan. Selkeätä lukumäärällistä määritelmää laulu-yhtyeelle ei löydetty. Arviot vaihtelivat minimissään kahden ja maksimissaan kuudentoista välillä.

A: Siihen liittyy kauhean vahvasti se ammattimaisuus, 16 ammattilaulajan kokonaisuus laulaa soundillisesti kuin iso kuoro. Mutta 16 täysin harrastelijaa voi kuulostaa kovin huokoiselta ja pieneltä porukalta, siinä on eroa.

E: Periaatteessa 3-ääninenkin voi olla jo laulu-yhtye, yläraja ehkä jossain 12. Laulu-yhtye ei sido niin paljon kokoa tai kokoonpanoa, laulajien määrä ja stemmajakokin laulu-yhtyeessä vapaampaa.

Perustana haastateltavilla oli, että laulu-yhtye on yhteismusisointia laulaen. Se on yhtye, jonka instrumentteina ovat laulajat. Laulu-yhtyettä verrattiin tavalliseen yhtyeeseen, jossa jokaisella instrumentilla on oma roolinsa. Kuoro taas vastaavasti on kuin yksi instrumentti, missä yksittäiset äännet eivät erotu.

D: "Lauluyhtyeessä pääosin jokainen laulaa omaa ääntänsä ja kuorossa taas jokainen ääni on vähintään tuplattu."

Haastateltavat näkivät sekä kuorot että lauluyhtyeet tyylistä riippumattomina. Saadaan laulaa mitä tyyliä tahansa. Tyylinmukaisuus on kuitenkin tärkeää. Pitää tietää minkälaista soundia halutaan. Sovitus on ratkaisevassa osassa. Tietynlainen kuoromusiikki vaatii erilaista massaa. Lauluyhtyeellä on kuulautta, notkeutta ja erottelevuutta. Syvyyttä ja leveyttä on lauluyhtyeeltä vaikeampi saada. Kaikki eivät tietenkään onnistu kaikessa, mutta mikään ei ole kiellettyä etukäteen. Ryhmän oma tahto määrittelee, minkälaista tyyliä tehdään.

B: "Mennään tyylin mukaisesti. Haluan kyllä rikkoa genererajoja ja en halua, että ollaan profiloituja tekemään vaan yhden tyylistä musiikkia."

E: "Vaikka on olemassa esimerkiksi barbershop -kuoroja, niin jotkut sovitukset on lähes mahdotonta toteuttaa kuorona, siinä vaiheessa jokaisen pitää kantaa oman roolinsa. Kun mennään tietynlaisen rytmimusiikin puolelle, ollaan aika lailla lauluyhtyemaailmassa."

Haastateltavien näkemykset lauluyhtyeen johtamisesta olivat yhdenmukaiset. Vaikka lauluyhtyettä keikoilla todella harvoin johdetaan edestä ja se viittaa kuoromaisuuteen, ei se suoraan ole kiellettyä tai esteenä määrittelylle. Lauluyhtye nähtiin enemmän kollektiivisena toimintana ja yhteisen näkemys tuottajana, kuin johtajaorientoituneena. Johtamattomuus vaatii enemmän yhteismusisointia ja yhtenäistä aistimisen taitoa. Vaikuttamisen mahdollisuudetkin ovat suuremmat. Toimintatapoja nähtiin olevan yhtä paljon kuin lauluyhtyeitäkin.

C: "Senhän takia bändejä ja orkestereitakin on joku alkanut jossain kohtaa johtamaan, kun ne on kasvanut niin isoiksi, ettei pysty seuraamaan toisiaan. On tarvittu joku eteen huittomaan. Se on enemmänkin yhteismusisointia, jokainen reagoi yhteiseen fiilikseen ja toisiin laulajiin. Toisten aistimista, eikä sitä, että katsotaan edestä mitä johtaja haluaa."

B: "Mitä pienempi ryhmä sitä paremmin pystyy viemään omaa musikaalisuutta eteenpäin. Suurempaan porukaan sitten tarvittaisiin jo opettaja tai laulunharjoittaja, rivistä ei pysty enää korjaamaan ja huomaamaan niitä ongelmia. Kyllä mä olen kuitenkin johtanut lauluyhtyettäkin edestä. Toisaalta jos mulla on vaikka 2 solistia ja kolme laulaa stemmoja, niin siinä vaiheessa tuntuu tosi tyhmältä seisoa solistien edessä. Mutta, jos teos on vaan niin vaikea, että se vaatii selkeätä näyttöä. Herkkyys ja vaikeustaso ratkaisee."

Toisaalta ammattimaisuuden ja johtamisen nähtiin korreloivan lauluyhtyetoiminnassakin. Vaikka lauluyhtye on kollegio ja yhdessä päätetään, täytyy jonkun osata ohjeistaa ja vetää toimintaa, muuten asiat eivät etene ja taiteellinen taso saattaa jäädä alhaiseksi.

A: ”Lauluyhtyettä ei ehkä tarvitse niin paljon johtaa, mutta harrastelijat ei sitten nouse tietyn tason yli, miten voisikaan. Oikeaan ymmärrykseen tarvitaan asiantuntijuutta, kuorolla on ehkä paremmat kehittymisen mahdollisuudet johtajan alaisuudessa.”

Ryhmän koon, laulajien määrän stemmaa kohden, ohjelmiston ja johtajan käytön nähtiin olevan kytköksissä määrittelylle. Kaikkein tärkeimpänä haastateltavien vastauksissa korostui kuitenkin yhteen oma identiteetti ja mielikuva, jonka lopulta nähtiin määrittävän esimerkiksi eron kuoron ja lauluyhtyeen välillä.

A: ” En lähtisi ulkopuolelta sanomaan, että tämä ei ole lauluyhtye vaan kuoro, jos he itse mieltävät sen niin.

4.4 Laulutekniset asiat

Tekniikan käyttö, yhteismusiikin lähtökohdat, materiaali ja ohjelmisto ja moni muu piirre ovat selkeästi juuri niitä asioita, jotka tekevät lauluyhtyeestä lauluyhtyeen. Lauluyhtyeen laulutekniikassa nähtiin tiettyjä erityispiirteitä. Kaikilta vaaditaan hyvää ja yhtenäistä tekniikkaa ja yhtenäistä näkemystä. Haastateltavat kokivat yhtyelaulun vaativan erityistä tarkkuutta yhteismusisoinnilta. Tekniset ja äänelliset erot eivät summaudu, kun laulajia on vähän ja jokainen ääni kuuluu. Lauluyhtye nähtiin osittain kuoron ja yksinlaulun välimuotona. Yksilön vastuu on suuri. Sointi on herkkä yksilöiden välisille teknisille eroille. Lauluyhtyeellä ei ole stemman sisäistä epävirettä, mutta se on vastaavasti herkkä stemmojen välisille virheille. Ohjelmisto ja sovitukset vaativat solistista pärjäämistä ja rytmistä hallintaa. Sovituksetkin on tehty sillä ajatuksella, että siellä on yksilö, joka pystyy hoitamaan oman tonttinsa.

B: ”Ei pitäisi olla eroa tekniikassa, laulettiin missä kokoonpanossa tahansa, mutta valitettavan usein siinä on. Onko se sitten henkistä isossa ryhmässä, että mä voin vähän peesata. Mutta lauluyhtyeessä ymmärretään suurempi vastuu omasta äänenkäytöstä, osaamisesta, muusikkoudesta, äänihygieniasta huolehtimisesta ja siitä, että sä kehityt muusikkona.”

E: ”Lauluyhtyeessä laulaminen kuoroon verrattuna on erilaista, äänenkäyttö, vastuu omasta äänestä, kuorossa voi pärjätä muniin puhaltelemalla. Hengityspaikat tarkempia, pitää olla hereillä ja kuulla ja oppia kuulemaan muita, kuorossa ei välttämättä ymmärretä omaa ääntä suhteessa muihin ja kokonaisuuksiin.”

C: ”Aina hyvä perustekniikka, mutta toisaalta kuorossa ja akustisessa lauluyhtyeessä voi laulusta jättää joitain asioita pois ja korostaa niitä, jotka on sen stemman rooli. Kuorossa korkeat äänet voi vetää pelkällä pääsaundilla, koska se on niiden tehtävä ja toisaalta matalat äänet voi pysyä rintarekisterissä. Lauluyhtyeessä on enemmän kaikki solisteja ja laulaa

solistisesti. Toimitaan mikitysten ja sovitusten yms. ehdoilla, käytännössä aina joudutaan tekemään joitain kompromisseja. Lauluhytye eräänlainen kompromissi solistisen laulamisen ja kuorolaulamisen välillä. Lauluhytyeessä pääsee enemmän esille, vaikkei riittäisi rahkeet yksinlauluun. Lauluhytyemusiikkiin tarvitaan omat erityistaidot.”

D: ”Kyllä se lopputulos on aina parempi, kun kaikilla on samanlainen tekniikka ja ajatellaan musiikista samalla tavalla, jos osalla jäsenistä on äänenmuodostus täysin erilainen, tulee varmasti soinnillisia ongelmia ja yhteensovittaminen takkuilee.”

Haastateltavat olivat yhtä mieltä siitä, että lauluhytye on yhtä vahva kuin sen heikoin lenkki. Kaikkien jäsenten teknisten taitojen on oltava melko lähellä toisiaan. Pienessä ryhmässä virheet eivät huku ja sulaudu massaan. Tarvitaan yhtenäistä taitoa ja samanlaista ajattelutapaa. Tasoerot eivät saisi olla liian suuria.

B: ”Parempien ei pitäisi tehdä itsestään pienempiä, vaan nimenomaan jotenkin vahvistaa niitä muita, että päästään siihen mihin pyritään ilman, että nostetaan ketään jalustalle. Sit kun on pieni ryhmä ja yks tai kaks per stemma, niin sieltä kuuluu ihan kaikki.”

A: ”Jos joku laulaa jollain tietyllä tavalla, eikä pysty tulemaan lähemmäksi muita ääniä, silloin se korostuu. Jos kurossa on 29 tosi vahvaa, yksi heikko ei pysty pilaamaan sitä, koska se jyrätään.”

D: ”Erot on ehkä lauluhytyeessä pienemmät, kun samantyyppiset laulajat kasaantuvat yhteen. Harrastaja ei välttämättä näe edes sitä ongelmaa, yleensä se ahdistus on sillä koulutetulla laulajalla.”

Koulutetut laulajat kokevat ongelmaksi sen, että omaa ääntään joutuu kahlitsemaan tekniikan kustannuksella. Haastateltavat näkivät usein joutuvansa pienentämään itseään liikaa sekä soinnillisesti että dynamiikaltaan. Varsinkin tämän nähtiin korostuvan, kun muut jäsenet ovat harrastajia. Pitää oppia laulamaan oikein ja samalla pystyä yhteismusisoimaan. Nopea imitoija ja reagoija on joskus ongelmassa, kun alkaa laulamaan samankaltaisesti vierustoverin kanssa. Jopa virheet imitoidaan ja toistetaan. Solistinen laulutapa on vaikea saada toimimaan. Kompromisseja pitää tehdä. Yksinlauluun verrattuna laulutavan on oltava paljon hallitumpaa. Lauluhytyelaulajan pitää kuunnella muita ihan eri tavalla ja suhteuttaa oma laulaminen muihin laulajiin. Lauluhytye nähtiin kuitenkin hieman vapaampana kuin kuoro. Yhteissointi ratkaisee ja sen ehdoilla mennään.

A: ”Itse koen laulajana, että kun mut pistetään riviin, jos mä en laula sooloa, niin mut pistetään tiettyyn muottiin ja menen siinä tukkoon. Tulee sellainen olo, että kuulun sen koko kuoron yli ja silloin alan pienentämään itseäni ja mun tekniikka kärsii. Omasta laulutekniik-

kasta joutuu antamaan vähän periksi, oma tekniikka kärsii kun on hyvä imitoimaan ja solutautumaan osaksi ryhmää. Pitäisi aina päästä laulamaan itseään parempien kanssa, jotta pääsisi tekemään ja kokemaan enemmän. Treenattua ääntä ei saa lähteä pienentämään.”

D: ”Lauluyhtyeessä ja kuorossa pitää osata pidätellä. Klassisena laulajana kuorossa on haastavaa. Itselle se ongelma on, ettei uskalla laulaa, niin kuin laulaisi solistisesti, siinä aina jarruttelee ja joutuu hönkimään. Varsinkin kun on harrastelijoita joukossa, niin ei halua laulaa niiden yli, siellä ei pidä yhden äänen erottua, se on enemmän kuin yksi iso instrumentti. Helposti tulee kyllä laulettua väärällä tekniikalla verrattuna yksinlauluun. Usein se on valitettavasti niin päin, että se, jolla on osaamista, joutuu pienentämään sitä omaa ääntänsä muihin nähden.”

B: ”Jos haluan mennä kuoroon tai lauluyhtyeeseen ja suhteuttaa muihin, se pitäisi tapahtua pienentämättä minua. Et saa ilmaista itseäsi sillä tavalla kuin mitä normaalisti solistina. Toisaalta haastavaa kun on koulutettu solistiksi, ei ole koulutettu laulamaan osana ryhmää. Ei välttämättä saa ammatillisesti riittävästi, on myös halu olla esillä. En haluaisi erottua, jos olen osana ryhmää, enkä nostaa itseäni ja sitten alan pienentämään itseäni henkisesti, en edes vain laullisesti. Unohdan sen, mitä osaan. Mitä pienempi ryhmä sitä paremmin pystyy viemään omaa musikaalisuutta eteenpäin.”

Haastateltavat näkivät tekstin olevan tärkeässä osassa puhuttaessa lauluyhtyeen tekniikasta. Lauluyhtyeeltä odotetaan selkeää ja ymmärrettävää tekstiä. Lauluyhtyeen koettiin pystyvän helpommin soveltamaan ja kuin kuoron. Yhtenäisyys vaatii harjoittelua ja pienempi ryhmäkoko sekä helpottaa että nostaa vaatimustasoa. Lauluyhtyeessä pyritään laulamaan enemmän tekstiä kuin legatosoundia eli linjaa. Sointiin ei haeta massaa. Lauluyhtyelaulaminen on kuin laulettua puhetta. Voidaan mennä enemmän tekstin kautta. Kuorolaulussa on pitempi kaari, vahva legato ja sointi. Tekstin nähtiin olevan genrestä ja rytmistä riippuvainen. Lauluyhtyeen koettiin olevan myös herkempi kieliongelmalle. Kuorossa eri laulajien kielen ääntäminen tasoittuu. Lauluyhtye ei keskiarvoistu massalla.

C: ”Kuoromusa sävelletään monesti niin tekstiin, että tahtilajitkin muutetaan tavujen mukaan, kyse on rytmien naittamisesta sanoihin, kevytmusiikki taas irrottaa sanat biisin rytmistä, kuoro ei pysty irrottamaan mitään pohjarytmistä, lauluyhtye pystyy helpommin soveltamaan. Tunnettu pop-biisi rallienglannilla kuulostaa aika rajulta, yhden ihmisen stemma on niin erotteleva.”

E: ”Kuoro voi laulaa enemmän linjaa ja legatoa, äänimassaa, lauluyhtyeessä pitää fraseerata ja laulaa se teksti auki.”

D: ”Sanoista ei aina saa selvää klassisessa, edes soololaulussa, tekniikkakysymys sekin. Lauluyhtyeellä samat ongelmat korostuvat. Laulettiin klassista tai kevyttä, niin ja pitää fraseerata ja laulaa tekstiä eri tavalla kuin kuorossa, jotenkin oletetaan, että sitä tekstiä pitää ymmärtää.”

Haastateltavien näkemys oli, että fraseerauksen ja hengityksen on oltava lauluyhtyeessä tarkkaa. Erot kuullaan herkästi ja lauluyhtye on kuoroa alastomampi. Yksilön vastuu on suuri, eikä voi piiloutua kenenkään taakse. Yhteismusisoinnin tärkeys korostuu nimenomaan rytmissä, hengityksessä ja fraseerauksessa. Yksilön näkemykset on osattava sovittaa yhteiseen ulkoa tulevaan rytmiiin, ilman ulkoista ohjausta. On kuunneltava korvalla ja aistittava kokonaisuutta, itseä ja muita laulajia. Lauluyhtye nähtiin kuitenkin joustavana. Ohjelmiston ollessa usein kevyttä ja rytmistä, sen nähtiin onnistuvan paremmin pienemmällä väellä.

C: "Kuorossa voi laulaa pitkiä vokaaleita, lauluyhtyeessä fraseeraus ja tekstin käsittelyn oltava puheenomaisempaa. Lauluyhtyeessä suurempi vapaus fraseerata, mutta myös herkempi virheille. Lauluyhtye ei ole tasatempoinen, ei ainakaan pyri siihen. "Ritti" tai vastaava, kun ei johdeta, niin ei voi tietää missä se menee live-esityksessä, on vaikea kollektiivisesti tehdä yhtenäisesti. Svengi voi kadota helposti. Ei riitä, että ollaan "about" samassa, yhteinen ajatus pitää olla aika selvä."

A: "Mitä pidempää linjaa biisi vaatii, sitä vähemmän tekisin sitä, vaikka kvartetilla. Jos vaatii kovin eroteltua ja napakkaa rytmikkäätä, se voisi olla pienellä porukalla siistimpää, toteutuu todennäköisesti tarkempana ja puhtaampana."

B: "Pieni porukka vaikuttaa hengitystekniikkaan siinä mielessä, että jos on vähänkään enemmän massaa, niin pystytään käyttämään ns. kuorohengitystekniikkaa, jolloin illuusio kuulijalle on se, että tehdään todella pitkiä fraaseja hengittämättä."

E: Lauluyhtyeessä hengityksen paikat on mietittävä tarkasti, ei voi fuskata ja hengittää milloin haluaa, kun ei ole sitä kaveria laulamassa samaa stemmaa, ne pitää olla loogisia.

Mikrofonien ja tekniikan käytön nähtiin vaikuttavan myös laulutekniikkaan olennaisesti. Mikeillä laulamien mahdollistaa paljon. Ääntä vahvistamalla voidaan esiintyä paikoissa, joissa laulu ei muutoin akustisesti kuuluisi. Lisäksi ääntä pystytään manipuloimaan ja tekniikka auttaa balanssin löytämisessä. Haastatellut kokivat sen olevan luonnollisesti myös tyyli ja laulutekniikkakäytös, kuuluuko ääni ilman mikkiä. Lauluyhtyeen ja kuoron nähtiin eroavan teknologian käytössä siten, että jos lauluyhtye mikitetään, jokaisella on oma mikrofoni, kun taas kuoro mikitetään yleensä yhtenä instrumenttina.

E: "Lauluyhtye nimikkeen alla on niin monenlaista juttua, Club for Five ja Rajattomat ovat erilaisia kuin monet harrastajat. Teknologian käyttö muuttaa koko homman ja myös laulutekniikan, homma perustuu joko mikkilauluun tai akustiseen lauluun."

D: ”Siinä on suuri ero, lauletaanko mikeillä vai ilman, tekniikka pitää muuntaa sen mukaan. Pitääkö ääni soida tilassa akustisesti vai saako laulaa puheenomaisesti mikkiin ja tekniikka hoitaa loput. Sama juttu kuin yksinlaulussakin, klassinen laulu ei mikään ainoa oikea, sen voi ajatella olevan kultivoitua huutamista. Tarvitaan tietty ilmanpaine, vaikka olisikin vapaata ja rentoa. Pienellä porukalla poplaulu ilman mikkiä ei vaan kuulu, se voi toki olla luonnollista ja helppoa.”

C: ”Jos lauletaan mikeillä, niin se on eri asia, siihen pitää treenata. Kaikkia sovituksia ei välttämättä edes pysty akustisesti toteuttamaan, mikkilaulu oma maailmansa. Vokaalimusiikki ei lähtökohtaisesti toimi vaikkapa pub -ympäristössä, tarvitaan populaarimusiikin lähestymistapa, lauluyhtye kuitenkin pystyy tekemään noin, kuoro ei. Kuoro ei perustu sähköiseen äänentoistoon, akustiikka on osa kokonaisuutta. Jotkut lauluyhtyeet, jotka esiintyy aina mikeillä, niin niitä tietysti miksataan ja siellä pystytään tietysti esim. balanssiasioita korjaamaan. Sittenhän 2. bassoa voi hyräillä miltei kuka tahansa ja se kuuluu.”

A: ”Yksi asia mikä myös vaikuttaa, mikrofonien, tekniikan käyttö ja myös materiaali. Lauluyhtyeessä on hyvin räätälöityä, tiedetään kuka laulaa mitäkin, pystytään hyödyntämään äänialat ja tietyt soundit.”

Yhdenmukainen tyyli on tärkeää, mutta yhteismusisointi on lopulta kaiken A ja O. Yhteismusisointi vaatii omat erityistaitonsa. Vaikka tekniikkakin olisi sama, se ei vielä takaa hyvää ja yhtenäistä esitystä. Hyvänä esimerkkinä toimii oopperaensemble, vaikka kaikilla pitäisi olla lähtökohtaisesti sama tekniikka ja esitystapa, tulee silti vastaan isoja ongelmia. Haastateltavat näkivät, että harmonian ja rytmin hahmottamisessa on vaikeuksia. Ei riitä, että solistit vaan kokoontuvat laulamaan samaa. Kokonaisuuden ei nähty aina olevan tasapainossa. Solistiset laulajat eivät aina suhteuta omaa lauluunsa riittävästi muihin laulajiin.

C: ”Ei uskalleta puuttua toisten laulamiseen, eikä anneta itse periksi ja toinen ääripää, jos ei olla ihan koulutettuja huippuammattilaisia, niin ei välttämättä pärjätäkaan ensemblessä. Solistit tottuneet laulamaan pianistin kanssa, ei pysytä välttämättä omassa stemmassa, eikä osata rytmisesti. Yleinen klassisten laulajien heikko lenkki rytmitaju, on vielä tärkeämmässä osassa yhtyelaulussa. En sano, ettei klassiset laulajat pysy rytmissä, mutta perus ooppera venyy ja vanuu ja kapu ottaa kiinni, kun mennään liikaa ohi. Usein nuorten solistien näytön paikkoja ne ensembleset.”

A: ”Vaikka meillä oopperassa pitäisi olla lähtökohtaisesti sama tekniikka ja ajatus. Ei se voi olla niin, että jokainen käyttää sitä ääntään ihan, miten haluaa – ei edes oopperaensemblessä, vaikka ollaan tietyllä tavalla solistisia kaikki. Kyllä meidän kuitenkin tarttis osata jollain tavalla suhteuttaa sitä muihin, niin äänenkäyttöä kuin soundia ja dynamiikkaa. Mun mielestä näistä puhutaan esim. ooppera ensembleissä tosi vähän, siellä kaikki saavat olla niin solistisia. Eikä oikein edes kehtaa asiasta sanoa, olet solisti mutta ei se tarkoita, että saat tykittää näiden muiden päälle. Joku roti siinäkin.”

4.5 Muut erityispiirteet

Haastattelujen myötä hahmottui lauluyhtyeen määrittelyn ja lauluteknisten asioiden lisäksi myös monia muita tärkeitä erityispiirteitä, jotka haastattelijat kokivat tärkeiksi lauluyhtyeen toiminnalle. Keskusteluissa nousivat esiin muun muassa sosiaaliset ja taloudelliset erityispiirteet. Lauluyhtyeen erityispiirteitä pohdittiin myös musiikin nykytilanteen ja traditioiden kautta. Koulutus ja toiminnan kehittäminen nähtiin tärkeänä aiheena. Ohjelmistoon liittyvien erityispiirteiden koettiin vaikuttavan myös toimintaan merkittävästi.

4.5.1 Lauluyhtyeen ryhmädynamiikka

Jos verrataan jälleen lauluyhtyettä kuoromuotoon, on selvää, että ryhmädynamiikka ja ryhmän jäsenten väliset näkemys- ja taitoerot korostuvat. Vastuu on suurempi, kun lauletaan yksin omaa stemmaa. Massa ei peitä virheitä. Tekniikan ja näkemysten pitäisi olla laulajien välillä lähellä toisiaan. Kuten kaikessa tekemisessä, jotta tapahtuisi kehitystä ja edistystä, olisi heikoimpien pyrittävä lähemmäksi huippuja. Vaikka yhtenäisyys on tavoitteena, ei parhaiden pitäisi kuitenkaan laskea tasoaan pelkän homogeenisuuden nimissä.

Henkilöiden välinen kemia on tärkeätä kaikessa ihmisten välisessä kanssakäymisessä. Yhtyelaulu on yhdessä tekemistä. Tarvitaan yhtenevää näkemystä musiikillisissa asioissa ja henkilöiden täytyy tulla toimeen myös sosiaalisella tasolla. Yhteenkuuluvuus on yksi koko toiminnan elinehdoista.

Haastateltavien näkemykset ryhmädynamiikasta olivat hyvin yhtenäisiä. Pieni ryhmäkoko vaatii erityisen yhtenäistä näkemystä, motivaatiota ja ryhmähenkeä. Jos näkemykset ajautuvat liiaksi erilleen, yhtye voi jopa hajota. Yhtenäisen tavoitteen lisäksi viihtyvyys on tärkeää. Ei oikeastaan riitä, että jäsenet tulevat toimeen keskenään. Yhdessä tekemisestä pitää nauttia.

A: ”Ryhmädynamiikka, hirvittävän tärkeää, että saa toteuttaa itseään sellaisena kuin on. Vaikka olisi hyvä laulaja, mutta jos ei sovi ryhmään. Ihan sama, jos on hyvä laulaja, mutta jos on kusipää. Mulla on tosi tärkeää toimeen tuleminen toinen toistemme kanssa. Pitää olla samalla viivalla. Ajatellaan sekä musiikkia ja ulkomusiikillisia asioita samalla tavalla.”

B: ”Yksi väärä henkilö voi myrkyttää kuoronkin. Jos nään tai haistan ihmisessä ongelman niin en ota riskejä. Lauluyhtyeessä se on tietenkin selvä juttu, että yksi ihminen tuhoaa sen todella helposti. Pieni asenne ja tavoite-ero voi jo riittää, lauluyhtye on yleensä niin pieni

ryhmä, että on herkkä näille. Ja täytyis vähän vielä viihtyäkin yhdessä. On tosi monta asiaa mitkä täytyisi osua.”

C: ”Totta kai etukäteen täytyy olla yhteinen näkemys ja kemiat pitää sopia. Kuorossa on ihan tavanomaista, ettei kaikki edes tunne toisiaan nimeltä, lauluyhtye on paljon intiimimpi. Laulutaidot ja asenne pitää olla riittävän homogeeniset.”

Toisaalta luulisi olevan helpompaa kasata samanhenkinen ja tasoinen ryhmä mitä vähemmän jäseniä on. Haastateltavat kuitenkin näkivät asian toimivan eri tavalla käytännössä. Yksilöiden välinen kanssakäyminen on sitä tiiviimpää, mitä pienempi ryhmä on kyseessä.

C: ”Lauluyhtyeen kasaaminen on vaikeampaa kuin kuoron, kuka tahansa kokenut kuorolaulaja voi mennä lähtökohtaisesti mihin tahansa kuoroon tuosta vaan, vaikka keikallekin suoraan, jos osaa biisin, mitä isompi kuoro, sitä helpommin se sinne sulautuu. Lauluyhtyeessä se ei toimi niin, erilliset instrumentit täytyy ensin sovittaa yhteen, jos heitetään nuotit ja johtajat menemään ja ajatellaan, että esiinnyttäen yhdestä, niin se vaatii hiomista. Siihen, että siitä tulee yhtenäinen ryhmän esittävä teos, niin ei riitä, että kaikki vaan tuntee biisin.”

Lauluyhtyeen lähtökohdat, pieni koko ja yksittäisen stemman merkitys kokonaisuuden kannalta aiheuttavat sen, että poissaolot ja sairaudet ovat vakava asia. Kuten aikaisemmissa luvuissakin on tullut käsiteltä, mitä pienempi ryhmä on, sitä suurempi on yksilön merkitys. Keikkoja ei kevyin perustein lähdetä perumaan ja siksi joudutaan joskus esiintymään jopa sairaina.

Haastateltavat olivat yhtä mieltä siitä, että pieni ryhmä on herkempi poissaoloille. Harjoittelussa kokonaisuus voi olla hukassa poissaolojen takia. Sen lisäksi tietysti vaarana on, että koko keikka peruuntuu. Kynnys on suuri lähteä peruuttamaan myytyjä keikkoja ja sitten esiinnyttäen puolikuntoisena.

B: ”Lauluyhtyeelle yhden laulajan flunssa paljon pahempi kuin kuorolla. Kipeänä laulamisen, yksi ääni per stemma, ei voi vaan jäädä kotiin.”

C: ”Sitten vielä, jos joku sattuu olemaan hieman kipeä, niin se on lauluyhtyeelle paljon suurempi ongelma. Yhdenkin laulajan takia voi joutua peruuttamaan keikan, isosta kuorosta voi mahdollisesti poistaa useita tyypejä ilman suurempia ongelmia, jos lauluyhtyeestä mies puuttuu, niin stemma puuttuu.”

4.5.2 Traditiot, nykytilanne ja tulevaisuus

”Perinteiden avulla olemme pysyneet tasapainossa vuosia ja vuosikymmeniä. Perinteet auttavat jokaista tietämään mitä hän on. Jokainen on tavallaan niin kuin katolla keikkuva viuluniekka. Miten säilytämme tasapainomme? Sen voin sanoa yhdellä sanalla – perinteet.” (Stein 1964, 1.)

Näin tuumaa maitokuski Tevye perinteistä musikaalissa Viulunsoittaja katolla. Lauluyhtyeitä eivät sido traditiot samalla tavalla kuin kuoroja. Kuorolaululla on pitkät perinteet, eikä niistä ole helppoa, eikä välttämättä tarkoituksenmukaistakaan luopua. Poikkeuksia löytyy, mutta lauluyhtyeillä harvoin on pitkää historiaa ja perinteitä. Lauluyhtyeiden sisälle voi tietenkin syntyä omia toimintamalleja, mutta yhtenäistä ulkoista perinnettä ei ole, ollaan vapaita toimimaan omalla halutulla tavalla.

Haastateltavat näkivät lauluyhtymusiikissa hyvin vähän mitään yhteisiä velvoittavia traditioita. Vastakohtana tälle on esimerkiksi klassinen ooppera. Oopperassa on selkeitä elementtejä, jotka toistuvat perinteenä. Siellä voidaan hyväksyä, ettei sanoista saada selvää, sillä yleisö tuntee teoksen tai teos on tekstitetty. Siihen on totuttu. Siihen on perinteet. Traditiot nähtiin vahvempana myös kuoromusiikissa. Toki lauluyhtyeen sisällä muodostuu traditioita, miten toimitaan ja miten tietyt biisit lauletaan. Jos jäsen tai johtaja vaihtuu, on nämä tavat tarkastettava, varsinkin kun nuotit ovat usein viitteellisiä. Lauluyhtyeet ovat kuitenkin moninaisia, eikä niiden välillä välttämättä ole yhteisiä tapoja.

D: ”Nykyisin ei ole enää niin paljon sellaisia perinteitä, että pitäisi olla vaikkapa yhtenäinen asustus, se on vähän mitä halutaan, joku tykkää, että lauletaan rivissä ja joku toivoo, että hypitään samalla voltteja. Mun mielestä lauluyhtye on tietyissä tilanteissa vapaampi kuin kuoro, ei tarvitse aina pönöttää.”

C: ”Kuorolaulussa on aika vahva ja laaja traditio. Lauluyhtye on otollisempi tekemään jotain uutta ja erilaista toisin. Kaikilla joku käsitys miltä kuoro kuulostaa, vaikkapa barbershop - traditio, jossa tehdään tietyllä tavalla ja kuulostaa tietyltä. Mutta lauluyhtye lähtökohtaisesti vapaampi tekemään mitä lystää. Ei tulla sanomaan, ettei lauluyhtye voi tehdä noin. Kuoro sisäisestikin varmaan rajoittuneempi. Se ei ole ketterä taipumaan uuteen, ei varmaan profiloitunut renessanssilauluyhtyekään, mutta yleisemmällä tasolla lauluyhtye vapaampi.”

E: ”Meille on muodostunut omat toimintatavat ja mallit, mutta ne eivät välttämättä ole samanlaisia, kuin kellään muulla lauluyhtyeellä. Jokainen lauluyhtye on uniikki, ei niillä tarvita mitään yhteistä traditiota, osalla on varmaan kuoromaailmasta jäänyt jotain tapoja, tai osalla voi olla muunlaista bänditaustaa ja tehdään niitä juttuja.”

Lauluyhtymäinen toiminta saattaa olla aivan vanhimhasta päästä musiikin ilmenemismuodoista. Toisin kuin kuoroilla ja orkestereilla, toiminta on osalla hyvin organisoimatonta. Lauluyhtyeiden moninaisessa joukossa saattaa kuitenkin olla myös ryhmiä, joiden toimintamallit ja traditiot ovat kuin hyvin voideltu koneisto tai tarkasti johdettu yritys. Tapoja on yhtä paljon kuin on lauluyhtyeitäkin.

B: ”Voi olla, että lauluyhtyeitoimintaa on tavallaan harrastettu niin, ettei se ole kovin organisoitua toimintaa ja kaikki lauluyhtyeet eivät alkuunkaan ole yhdistyksiä, toiminta ja järjestäytyminen on hyvin harrastelijamaista.”

D: ”On helpompi löytää yhteinen näkemys, kuin jos alkaisi vaikka kuoron kaikilta jäseniltä etsiä yhteistä linjaa, eikä ole sellaisia perinteitä rajoittamassa, toisaalta oman tunnustettavan identiteetin löytäminen, minkä myös yleisö ymmärtää, siinä on omat haasteet.”

Musiikista on kirjoitettu runsaasti, musiikin harrastamisesta ei niinkään. Tarjontaa on paljon, mutta arvostus ja asenteet muuttuvat yhteiskunnassa jatkuvasti. Hierarkiat murentuvat. Kun arki on tiivistä ja pirstaloitunutta, niin harrastaminen on entistä tärkeämpää ja siitä etsitään mielekkyyttä elämään. Laulumusiikissa harrastajan ja ammattilaisen välinen ero on joskus häilyvä. Pääasiallinen toimeentulo musiikista lienee ainoa järkevä rajaus. Esimerkiksi harrastajakuorolaisista voidaan puhua kuorolaulun ammattilaisina. (Kauppinen & Sintonen 2004, 8–9.)

Digitalisaatio ja sosiaalinen media muokkaavat myös musiikin maailmaa. Musiikki sekä musiikkiteollisuus ovat tietynlaisessa murroksessa. Taiteesta ja muustakin opetuksesta joudutaan leikkaamaan ja kiristämään. Kuoroilla on ollut jo pitkään haasteita saada riittävästi uusia lauluharrastajia. Muuntuva kenttä tarjoaa varsinkin elävälle musiikille yhtä lailla mahdollisuuksia kuin haasteita. Mitä niihin haasteisiin vastataan, riippuu jokaisesta ryhmästä itsestään.

Ehkä kuorot voisivat tehdä enemmän yhteistyötä keskenään. Lauluyhtyeet voisivat konsertoida ja kouluttautua keskenään tai kaikki yhdessä. Yhteisten koulutusten ja konserttien järjestäminen, yhteistyö ja verkostoituminen voisivat tuoda helpotusta nykytilanteeseen. Asia ei kuitenkaan ole yksinkertainen ja vahvat identiteetit eivät välttämättä halua sekoittumista muihin toimijoihin tai edes yhteistyötä.

Lauluyhtye on melko joustava musiikin toimija ja sen onkin ehkä helpompi vastata tulevaisuuden haasteisiin ja trendeihin kuin vaikkapa perinteikkäällä kuorolla. Tapahtuuko musiikin harrastamisessa lisää pirstaloitumista? Väheneekö kuoroharrastaminen ja ovatko lauluyhtyeet syömässä harrastajia kuoroilta? Onko lauluyhtye muille toimijoille uhka vai mahdollisuus?

Haastateltavat pohtivat keskusteluissa musiikin nykytilaa ja lauluyhtyeen paikkaa musiikkikentässä. Pienillä kokoonpanoilla voi olla valoisampi tulevaisuus. Arvostusta mitataan monesti rahassa. On kuitenkin osattava profiloitua ja perustella oma paikkansa. On osattava markkinoida ja ymmärrettävä myös kohdeyleisö. Harrastamisen ja ammattimusiikin välillä nähtiin suuria eroja.

C: ”Väki vähenee, mutta erilaisten harrastusten määrä kasvaa. Väkeä vähemmän, on kuorojen universaali ongelma. Laulajat loppuvat. Lauluyhtye voi olla joillekin mahdollisuus, vaikkapa ne jotka kyllästyy, ettei kuorossa tarpeeksi porukkaa, vähän muita parempi ydinryhmä kuorosta, pitäisikö muuntua lauluyhtyeiksi? Kuorot ja yhtyeet on toisaalta kuin firmat. Vaikka firma kaatuu tai kuoro kuolee, ei laulajat lopeta laulamista. Työntekijät siirtyy muihin töihin.”

B: ”Murros, väki vähenee, miten kohdataan ja motivoidaan ihminen, jolla on vähän aikaa. Miksi haluaisi tätä musisointia ja mitä saa, kun tulee meidän kanssa tekemään. Voimien yhdistäminen, tarvittaisiinko yhteisiä koulutuksia, poistuminen vanhoista asetelmista, mitä uutta voidaan tehdä, kuoroja kuolee joka suunnassa. Aktiiviset toimet, laulajien ja yleisöjen määrät. Ratkaisu ei voi olla, että kaikki tekee viihteellistä. Verkostoituminen, viestintä, motivointityö, brändäys, oma identiteetti, omien visioiden rakentaminen, strategian rakentaminen. Oman substanssiosaamisen tuotteistaminen, täytyy tehdä sellainen muoto minkä joku voi ymmärtää ja haluta. Tämä on suoraan yritysmaailmasta, markkinointi ja resurssien hallinta, kumppanuudet, miten saan motivoitua, ketkä on kohderyhmä. Taidepuolella on oltu liikaa käsi ojossa, on osattava perustella paremmin, miksi tämä on tärkeää. Rahoituskanavien tunnistaminen ja ympäristö missä toimitaan, paljon opittavaa miten tuoda maailmoja lähemmäksi. Ei auta, että kulttuuripuolella tapellaan itse keskenään pienistä ja typeristä asioista.”

A: ”Ongelma on myös se, että jos koittaa nuorentaa ohjelmistoa, jotta se kohtaisi sen yleisön minkä haluaa sieltä sohvilta ylös, ne jotka haluaisin oppilaiksi, kuoroon laulajiksi, kuulijoiksi. Ne jotka kuuntelee sitä Apulantaa tai Eriniä, että se musatyylillä koskettaisi, mutta niitä ei tavoiteta, vaikka yritetään mitään. Konserteissa kävijät on niitä eläkeläisiä: ”Kivast laulavat englanniksi mut ku mittää ei ymmärrä”. Musiikki ja yleisö ei kohtaa. Mutta toisaalta jos siellä yleisössä on edes yksikin, joka tavoitetaan, niin se onhan se voitto.”

Lauluyhtye-toiminta ei välttämättä kuitenkaan ole ratkaisu vaikkapa kuorojen laulajapulaan. Lauluyhtyeet eivät vaadi yhtä suurta väkimäärää, mutta ovat luonteeltaan erilaista toimintaa. Lauluyhtyeet eivät täten vastaa samaan tarpeeseen. Haastateltavat näkivät, että kuoron riveistä voi nousta pienryhmiä ja lauluyhtyeitä. Esimerkiksi mieskuorotoimintaan kuuluu olennaisena kvartettitoiminta. Usein asiaan ei kuitenkaan keskitytä ja lauluyhtye-mäiset kokoonpanot ovat vain kuoron oheistoimintaa. Pelkkä yksilön laulutaito ei riitä vaan tarvitaan näkemystä yhtyelaulusta ja kypsymisaikaa. Pienryhmän kehittäminen vaatii aikaa, resursseja ja panostusta. Lauluyhtyeen toiminta helposti eriytyy kuoron toiminnasta.

C: "Halua voisi olla lauluyhtyelaulamiseen, mutta kokemukset jääneet heikoiksi. Jos lauluyhteytoiminta on vaikka kuoron kyljessä pientoimintaa, kehitys tai kehittäminen painottuu kuoroon. Eriytyminen on väjäämätöntä, kun työ alkaa kantaa hedelmää. Kantajärjestön logo voi alkaa ärsyttämään."

4.5.3 Kouluttautuminen, palaute ja kehittyminen

Lauluyhtymusiikkiin ja laulun yhteismusisointiin ei välttämättä ole selkeää koulutusvaihtoehtoa. Varsinaista lauluyhtymusiikkiin valmistavaa ammatillista koulutusta ei ole. Tietysti kaikenlainen laulun- ja musiikinopetus antaa pohjaa sille. Laulunopetuksessa yhteismusisoinnin määrä voi vaihdella paljonkin riippuen kouluista ja opettajien näkemyksistä. Jotkut suosittelevat oppilailleen vaikkapa kamarikuoroa ja toiset taas voivat jopa varoittaa oppilaita sen haitoista. Omasta yli 20 vuoden laulajakokemuksesta tiedän, että joitain kurssimuotoisia koulutuksia lauluyhtyeillekin järjestetään. Esimerkiksi Viihdekuoroliitto, Suomen laulajain ja soittajain liitto Sulasol ja erinäiset musiikkijuhlat ovat ottaneet osaksi ohjelmaansa erilaisia lauluyhtymusiikin työpajoja ja koulutuksia. Yhdessä laulamista ja yhteismusisointia oppii vain tekemällä. Kuorolaulaminen on yksi parhaista keinoista, joilla laulaja voi oppia näitä lauluyhtyeelle tärkeitä taitoja.

Rajattomat -lauluyhtyeen jäsen pohtii lauluyhtyeuraansa seuraavasti: *"Ei edes käynyt mielessä, että tästä tulisi ammatti ja vielä näin monivuotinen, sanoo Ahti. Yhtye löysi toisensa alunperin samassa kamarikuorossa laulamalla. Vuosien mittaan kokoonpano ei juurikaan ole muuttunut. Aivan alkuvuosista on tapahtunut vain pari vaihdosta."* (Yle Keski-Pohjanmaa, viitattu 11.3.2020.)

Haastateltavat näkivät lauluyhtymusiikkiin kouluttautumisen haasteellisena. Yhteismusisointitaitojen opetusta ei laulajille välttämättä suositella riittävästi. Kuuntelutaidon ja oman laulun suhteuttamisen muihin oppii vain tekemällä. Kaikki opettajat eivät kannusta menemään kuoroon, josta näitä taitoja voisi oppia. Oppilaat eivät välttämättä itse lähde tavoittelemaan näitä taitoja vaan edelle menee oman henkilökohtaisen laulutaidon kehittäminen. Oma ambitio voi usein olla kehittyä soololaulajana ja päästä enemmän esille.

C: "Yksinlaulun opiskelijoille voidaan jopa sanoa, älä mene kuoroon. Kaikille muille instrumenteille tulee aivan varmasti yhteismusisointia osaksi opintoja, laulajille ei välttämättä. Laulunopettajat ohittaa liian helposti sen sillä, että ainahan meillä on siinä se piano, että se

on yhteismusisointia, pitäisi olla enemmän kuin kaksi, useampi mihin suhteuttaa. Yhteismusisointitaidot pitäisi nostaa isompaan rooliin, pianisti pystyy vielä paikkaamaan ja seuraamaan yhtä laulajaa.”

B: ”Ei ensinnäkään juuri ole klassisia lauluyhtyeitä, toisaalta klassinen laulaja ei pysy välttämättä kuorossakaan stemmassa, tai ei osaa suhteuttaa, kun ei ole kokemusta. Korkeakoulutuksessa näkyy tällä hetkellä, ettei klassisen yksinlaulun opiskelijoita kouluteta yhteislauluun. Ongelmana on varmaan, kuka sitä vetäisi ja miten harjoitetaan. Kuinka paljon koulutuksessa ohjataan opiskelijoita esim. kamarikuoroon ja toisaalta lauluyhtyelaulua ei sinällään opeteta klassisella puolella. Yhtyelaulu ja kuorotaidot huomataan puutteellisiksi, moni on kasvatettu siihen, ettei kuoroon kannata mennä. ”Koska kuoroissa oppii laulamaan huonosti.” Ehkä jos menee kuoroon, jossa on tosi harrastelijajohtaja ja harrastelijoita. Mutta jos menet ammattilaisen kanssa tekemään töitä, niin harmoniakorva ja rytmitaju paraneekin jännästi.”

Kuten kuoronjohdossa, haastateltavat näkivät ammattitaidon tärkeänä myös lauluyhtyeen opettamisesta. Lauluyhtyeessä tarvitaan sekä klassista että kevyemmän musiikin osaamista. Ensin on opetettava perusasiat. Luonnollisuus, kehon hallinta ja vapaa ääni ovat tärkeämpää kuin tietyn ääni-ihanteen toteuttaminen.

A: ”On pitänyt jatkokouluttautua pop-jazz-lauluun, minulla vain vähän oppilaista klassisia ja se, että on saanut suoraa viedä informaation oppilailla ja olen pystynyt suoraan kertomaan, miten tiettyä saundia tehdään, on tärkeää. Toteuttaisin omaa ääni-ihannetta, ensin opetellaan perusasiat ja sitten aletaan kikkailemaan. Ei mennä perse edellä puuhun. Laulajan pitää ymmärtää miten hengitän, mikä mulla on tuki, miten mä saan vireen, missä ääni soi, miten tulkitaan musiikkia ja miten keho toimii. Vasta kun nämä hallitaan ja tietää, mistä puhun, voidaan mennä eteenpäin.”

Lauluyhtye toiminnalle on arviointi haastavaa. Laulajan oma kokemus onnistumisesta ja tasosta voi olla hyvin subjektiivinen. Sen pohjalta on vaikeaa lähteä kehittämään tasoa ja toimintaa. Kuorolla on pääsääntöisesti johtaja, joka pystyy kuulemaan todellista osaamista, korjaamaan virheitä ja hallitsemaan kokonaisuuksia. Lauluyhtyeellä tällaista mahdollisuutta harvoin on. Kaikenlaiset tallennusvälineet ja teknologian kehittyminen on kuitenkin luonut mahdollisuuksia analysointiin ja kehitykselle.

Haastateltavat huomioivat palautteen saamisen ongelmalliseksi. Laulajan oma kokemus voi erota dramaattisesti siitä, mitä yleisö on kokenut. Kokonaiskuva voi olla aivan eri kuin yksittäisen laulajan tuntemus. Lauluyhtyeen esiintymistilanne on intiimi tapahtuma. Vaikka yleisön reaktioiden kautta onnistumista voi hieman aistia, ei siitäkään saa vetää liikaa johtopäätöksiä. Rakentavaa palautetta

ja dialogia toivottiin lisää. Kriitiikin saaminen sekä yleisöltä että kollegoilta koettiin vaikeaksi. Toisaalta esiintymisten ja harjoitusten tallentaminen on muuttunut helpommaksi ja sitä kautta kokonaisuuden hallinta ja oman laulutason kehittäminen on mahdollista.

B: ”Kiinnostavaa olisi kuulla enemmän yleisönkin suunnasta, tekikö vaikutuksen, oliko outoa, vierasta, jättikö kylmäksi, mitä tuntemuksia, suosittelisitko. Pitäisi saada enemmän kontaktia ja kommunikaatiota. Vaikeaa saada kriittistä palautetta. Kehitysehdotus ei tarkoita, että se on paskaa ja ollaan epäonnistuttu. Muusikoiden verkostoituminen ja yhteistyö olisi tärkeää. Omat pikku poterot ja kilpailu on tavanomaista. Oma tuntemus ei kerro totuutta. Asiantuntijan palaute tekemisestä olisi hienoa.”

D: ”Kriittistä ja perusteltua palautetta on joskus vaikea saada. Onneksi nykyään on kaikenlaisia tallennusvälineitä, niin voi ainakin itse analysoida nauhalta mitä tuli tehtyä, usein se keikkafiiilis on niin erilainen kuin todellinen lopputulos.”

E: ”Otettiin joskus osaa kuorojen sisäiseen kvartettikilpailuun kilpailun ulkopuolisena jäsenenä, ihan vaan, että saataisiin asiantuntevaa ja kriittistä palautetta. Laulukilpailut ja sellaiset ovat yksi erillinen osa-alue. Siitä perustoiminnasta, ei siis yksittäisestä hiotusta kilpailuesityksestä, on paljon vaikeampaa saada mitään objektiivista havaintoa toiminnan kehittämiseksi.”

4.5.4 Haasteisiin vastaaminen ja joustavuus

Jokainen ryhmä koostuu yksilöistä ja on tietysti osiensa summa. Aivan kuten laulutekniikan luvusakin todettiin, ollaan niin vahvoja kuin heikoin lenkki. Lauluyhtye koetaan joustavaksi toimijaksi, jolla on helppo toteuttaa monenlaista ja vastata haasteisiin. Jälleen kerran tullaan saman totuuden äärelle: mitä suurempi ryhmä, sitä enemmän mielipiteitä ja sitä kautta vaikeampi hallita. Kuoron taiteellisesta mielipiteestä vastaa luonnollisesti sen johtaja, mutta jos johtajan näkemys eroaa liikaa muiden näkemyksestä, siitä voi seurata ongelmia. Yhdessä asiassa kuoro kuitenkin on joustavampi kuin lauluyhtye. Kuoro ei ole niin sidottu tiettyihin laulajiin ja jäsenet voitaisiin periaatteessa korvata toisella ilman suurempia ongelmia. Lauluyhtye on oletukseltaan yhtenäinen, tiivis ryhmä, jossa jäsenen vaihtuminen aiheuttaa lisätyötä ja sovittamista.

Haastateltavien näkemys oli, että suoraan ei voi todeta lauluyhtyeen pystyvän helpommin johonkin kuin vaikka kuoron. Kaikki ovat kuitenkin yksilöitä ja yhtyeet ja kuorot yksilöidensä summia. Erityisesti vaikuttaa, kuka sitä toimintaa johtaa. Jos ketään ei vastaa harjoittelusta ja toiminta on kollegiaalista, niin helposti jäädytään tietylle taiteelliselle tasolle. Yhteisen näkemyksen toteuttaminen saattaa epäonnistua, jos kukaan ei johda tai ei osaa johtaa. Selkeän linjan puute saattaa myös hidastaa kehitystä. Lauluyhtye nähtiin joustavana. Sen koettiin pystyvän toteuttamaan monenlaista.

B: "On tietysti yksilöiden summa, mutta eri musiikkityyleihin ja haasteisiin vastaaminen. Tietyt kuorotkin kyllä venyvät paremmin, mutta joukossa on jo niitä, jotka venyvät ja niitä, jotka eivät. Se että saadaan koko porukka onnistumaan, vaatii, että kaikilla olisi vastaavasti taitoa ja vielä halua."

D: "Lauluyhtye on kuitenkin niin vapaa ja laaja käsite, että sen alla on helpompi tarttua ti-laajan toiveisiin pienellä aikavälillä. Pystyy laulamaan tiettyjä biisejä tietyllä tyyllillä hautajaisissa ja tiettyjä synttärικemuilla. Ehkä lauluyhtyeen on helpompi venyä näihin keikkoihin ja tyyllilajin muutoksiin kuin kuoron."

C: "Kuoro vaihtaa helpommin johtajaa kuin muuttaa täysin tyyliään, kun lauluyhtyeessä taas on pienempi väkimäärä, on helpompi kokeilla. Lauluyhtye on ketterämpi, isolla kuorolla ei ole edes aikaa lähteä kokeilemaan uutta."

Lauluyhtyeen joustavuus näkyy myös logistiikan ja taloudellisten seikkojen kautta. Vaikkei lauluyhtyeelle olekaan mitään selkeitä lukumäärällisiä mittasuhteita, suuret ryhmät ovat kuitenkin harvinaisia. Tästä seuraa, että käytännön toiminta on helpompaa. Harjoittelu ja keikkapäivien sovittelu on helpompaa, mitä vähemmän jäseniä on. Toisaalta yksittäiset poissaolot vaikuttavat paljon enemmän kokonaisuuteen. Pienen ryhmän liikuttelu ja mahdollisuudet esiintyä pienissä intiimeissä tilaisuuksissa on suuri voimavara. Toisaalta vaikkapa suuret ulkoilmatilaisuudet ovat erityisen haastavia.

Haastateltavat näkivät lauluyhtyeen pienen koon jälleen voimavarana, kun on löydettävä ihmisiä, jotka ehtivät samaan aikaan treenaamaan, haluavat tehdä samanlaista musaa ja joilla on samantaiset valmiudet. Kulkeminen on helppoa, kun henkilöitä on vähän. Erilaisiin tilaisuuksiin on helppoa mennä. Lisäksi haastateltavat pohtivat logistiikkaa ja helppoutta vahvistetun ja vahvistamattoman musiikin välillä.

B: "Mitä isompi porukka sitä vaikeampi saada keikalle, mitä pienempi porukka sitä helpompi myydä ja ketterämpää opetella ohjelmistoa ja saada kaikki paikalle keikalle. Ei ole aina yksinkertaista löytää ihmisiä, jotka pääsee samaan aikaan treenaamaan, tai keikalle."

C: "Tässä tulee vastaan aika ja raha, akustinen on helppo ja kevyt, äijät vaan paikalle ja laulua – kun taas vastaavasti rekka pihassa ja tekniikkaa roudaamaan. Lauluyhtyeen peruslähtökohta, yksinkertaisin tapa musisoida, muutama tyyppi paikalle ja aletaan laulaa, siihen ei nuoteista laulavat kuorot pysty."

E: "Ainakin a cappella -ryhmän on helppo mennä mihin vaan keikalle, riippuu sitten lukumäärästä, miten helppo se muuten on organisoida, pieni ryhmä on helppo liikuttaa, kun taas kuoro voi tarvita linja-auton."

A: ”Kuoron on usein taloudellisista syistä pysyttävä siinä perinteisessä tavassa toimia. Vaikka äänentoiston suhteen: ”Voitaisko ottaa sellainen mikrofoni koulutus, hommattaisko mikit, onko meillä rahaa sijoittaa äänentoistoon ja sitten keikkapalkkiot nousee, että saadaan edes kulut pois ja kunnon äänimies.” Kenellä meillä on realistisesti siihen resursseja. Se olis hienoa, mutta meidän olisi oltava jo tietyllä tasolla, kun siihen mennään. Palkkojenkin on sitten oltava tiettyä tasoa.”

4.5.5 Sovitukset, ohjelmisto ja ulkoa laulaminen

Se, ettei ole mitään vakiintunutta muotoa, johtaa siihen, ettei ole myöskään vakiintuneita sävellyksiä ja sovituksia. Jokaisen ryhmän on oikeastaan itse hankittava tai suorastaan tehtävä niitä. Ohjelmistovalinnoilla on suora vaikutus ryhmän identiteettiin. Sovitukset ja ohjelmisto koetaan yhdeksi suurimmista haasteista lauluyhtyeille. Erityisesti suomenkielisen ohjelmiston ja nykymusiikin vähyys huomioitiin haastatteluissa.

Haastateltavat näkivät ohjelmiston haastavana ja osittain vaikeana. Lauluyhtyeille tarkoitetut sävellykset ja sovitukset on osittain tehty äänentoistoa silmällä pitäen. Teknologialla saadaan matallimmatkin taajuudet ja ohuet laululinjat esille. Lauluyhtyeiden ohjelmisto on usein tietylle ryhmälle sävellettyä ja sovitettua. Ohjelmiston saaminen toimimaan jollain toisella porukalla voi olla erityisen vaikeaa ja aikaa vievää. Kaikki sovitukset eivät toimi kaikilla, ainakaan jos ollaan aloitteleva tai harrastajaryhmä. Esimerkiksi Sulasol tarjoaa valmista ohjelmistoa, mutta enemmän kaivattiin nykypäivän populaaria musiikkia.

D: ”Ongelmana on ohjelmiston ja sovitusten olemassaolo. Taidoissa tulee ensinnäkin tietyt rajat vastaan ja kaikki ei vaan sovi kaikille. Itse pitäisi lähteä sovittamaan ja tekemään, ainakin harrastajille tulee raja vastaan, ei välttämättä osata ja toisaalta valtava työ, mistä ei välttämättä saa mitään korvausta. Niillä tunnetuimmilla lauluyhtyeillä taitaa kaikilla olla omasta takaa se säveltäjä ja sovittaja, se on melkein elinehto, kun mitään julkista nuotistoa ei ole saatavilla, ainakaan suomeksi.”

A: ”Ohjelmistollisesti usein helkkarin vaikeita. Nykymusiikin ja listahittien sovittaminen vielä jotenkin puuttuu. Usein ne lisenssit ja copyrightit on niillä ryhmillä, jotka ne on ostanut, eikä ne tietenkään halua niistä luopua. Mieskuoroilla on ohjelmistoa, naiskuoro on lastenken-gissä ja sekakuorolle on ”klasari”-ohjelmistoa, mutta viihdekuoroliitolla on tosi vähän julkaisuja. Suuri osa lauluyhtyemusasta on tehty niille, jotka käyttää mikkejä ja meillä suurim-malla osalla ei ole mahdollisuutta sellaiseen. Suomessa ollaan niin iskelmäkansaa, meillä on tietynlainen harmonia-ajattelu, ei tollanen normaali iloinen harrastaja välttämättä ymmärrä jotain jazz-harmoniaa, ne on niin vaikeita.”

C: "Ohjelmiston löytäminen haaste, pitäisi olla omasta takaa sovitus. Voisikohan lauluyhtye olla herkempi sovitukselle, kuoro voi massalla saada kauniin vellovan soinnin ja päästä torjuntavoittoon huonosta sovituksesta, lauluyhtyeellä se on herkempää ja intiimimpää ja enemmän yksilöiden ominaisuuksien varassa. Suomenkielinen ohjelmiston löytyminen ongelmana"

Ulkoa laulaminen nähtiin lauluyhtyeille tyypillisenä. Läsnäolo, toisten seuraaminen ja kuunteleminen sekä kommunikaatio yleisön kanssa onnistuu paremmin, kun ollaan irti nuoteista. Haastateltavat näkivät lauluyhtyeen oleva intiimi, ja nuottien vievän pois ison osan tästä. Vaikkei esiintymiseen kuuluisikaan mitään sen suurempaa koreografiaa, niin läsnäolo kärsii nuottien takana.

D: "Nuoteista laulaminen on aina vähän pois siitä esityksestä. Lauluyhtye on niin intiimi ja lähellä, vähän kuin solisti, että pitää saada kontaktia yleisöön. Jos siinä tuijottaa nuottia, niin ei ainakaan mitään isoa show:ta voida vetää samalla."

C: "Ulkoa laulaminen on tyypillisemmin lauluyhtyeen juttu, soitinbändi analogia, ei rokki-bändit vedä nuoteista. Jotenkin tuntuu niin, että lauluyhtyeen pitää lähtökohtaisesti laulaa enemmän ulkoa koska se perustuu siihen toisten tekemisen aistinvaraiseen seuraamiseen ja kommunikaatioon. Ollaan lähempänä yleisöä, pieni intiimi tilanne, ei voi piiloutua nuottien taa, kasvoniilmeet jne. puute olisi suuri osa yleisöltä pois. Vaikkei olisi show-elementtiä niin se on kuin olisi teatterin eturivissä, siihen yhtälöön ei paperi sovi. Kuorossa ei kenenkään ole tarkoitus nousta esiin, usein vielä massiiviset teokset, niin ollaan luonnollisesti nuoteissa kiinni."

Haastateltavilla oli melko yhteneväinen näkemys, miten genret vaikuttavat laulumusiikin eri ilmenemismuotoihin. Haastateltavat näkivät ohjelmiston, tyylin ja genren hyvin vapaasti valittaviksi. Kaikki voivat laulaa ja tehdä mitä vaan musiikkia. Tyylin ja genren ymmärtäminen on kuitenkin tärkeää ja kaikkea musiikkia pitäisi toteuttaa tyylitietoisesti. Samalla soundilla ei pitäisi laulaa ihan mitä tahansa. On tärkeä osa identiteettiä, minkälaista ohjelmistoa tehdään. Jos kamarikuorolla lähdetään tekemään viihteellistä, siihen pitää olla yhteinen halu ja perustelu. Kevyen musiikin sovitukset koettiin joskus haasteelliseksi. Rytmi-musiikin fraseeraukseen pitää nähdä vaivaa.

D: "Nykyisin se on aika lailla, että kaikki laulaa kaikkea, lauluyhtyeet voi laulaa klassista ja populaaria ja toisaalta on viihdekuoroja ja klassista laulavia kuoroja. Lauluyhtyeillä ohjelmisto on usein kevyttä ja kuorot laulaa enemmän klassista, mutta ei se ole mikään sääntö, poikkeuksia löytyy."

C: "Kaikki voi tehdä kaikkea, mutta ymmärrys ja taju, mikä sopii mihinkin, suutari pysyköön lestissään."

A: "Kevyen musiikin nuotinnoksen juttu on, että siellä nuottien on tarkoitus olla vain viitteitä ja laulajan on tarkoitus itse fraseerata rytmi vapaasti. Sitten kun lyödään kuorolle se sama

yksinkertaistettu juttu, kuoro laulaa sen niin kuin on kirjoitettu ja se kuulostaa väärältä ja tökeröltä ja jotta se kuulostaisi oikealta, niin kuoronjohtajan pitää muuttaa se kaikki, ei kannata, hirvee vaiva. Toki voidaan tehdä, jos halutaan, mutta sen pitää olla oma juttu, pitää olla sisäistä motivaatiota.”

5 POHDINTA

Tässä opinnäytetyössä lähdettiin tutkimaan lauluyhtyettä määritelmänä ja erilaisten rajausten ja ominaisuuksien kautta. Haastateltavat saivat kertoa vapaasti näkemyksiään ja päädyin julkaisemaan ne käytännössä kokonaisuudessaan, arvottamatta tai rajaamatta niitä sen suuremmin, muuten kuin alustavalla aihealueella. Haastattelun ja keskustelun vapaamuotoisuudesta seurasi se, että materiaalia kertyi runsaasti. Tiukan alustavan jaottelun puute aiheuttaa osittaista päällekkäisyyttä ja sitä, että sama vastaus voisi jäsentyä useamman otsikon alle.

Lähtökohtana määritelmä yhtyeestä on myös lauluyhtyeeseen sovellettuna hyvin lähellä oikeaa, mutta liian absoluuttinen. Laululla instrumenttina on selkeät omat erityispiirteensä verrattuna muihin soittimiin. Samoin kuin kuoro ja orkesteri ovat selkeämmin rajattuja ja eksakteja määritelmiä, ovat yhtye ja yhtyelaulu vapaamuotoisempia ja tulkinnanvaraisempia. Lauluyhtyessä voi samaa stemmaa laulaa useampi henkilö, ilman että siitä alettaisiin puhua kuorona. Ryhmän koko, laulajien määrä stemmaa kohden, stemmojen lukumäärä, tyyllilajit ja johtajan käyttö ovat asioita, jotka tietenkin kaikki vaikuttavat siihen, miten asiaa tulkitaan. Laulajien identiteetti ja ryhmän oma näkemys lopulta ratkaisee määrittelyssä ja luokittelussa.

Lauluyhtyeen laulutekniikasta ja esiintymiskokemuksesta voidaan johtopäätöksenä todeta, että lauluyhtye on jotain yksinlaulun ja kuorolaulun väliltä. Siinä on elementtejä molemmista. Toisaalta tekniikan on oltava aina hyvä kokoonpanosta huolimatta. Vastuu omasta stemmasta on suuri. Itsenäinen pärjääminen ja solistinen laulutaito yhdistettynä yhteismusisoinnin taitoihin ovat erityisen tärkeitä lauluyhtyemusiikissa. Samoin kuin tekninen taito, myös esiintymistilanteeseen liittyvät jännitykset ja oman musikaalisuuden esilletuominen ovat jotain yksinlaulun ja kuoron välimaastosta. Ryhmä tuo tukea, mutta sen taakse ei kuitenkaan ole mahdollista piiloutua.

Lauluyhtyeet eivät ole kaikki samanlaisia. Jotkut ryhmistä laulavat mikrofoneilla ja käyttävät teknologiaa avuksi. Tyyllilajit vaihtelevat vanhasta renessanssi- ja barokkimusiikista kevyeen nykymusiikkiin. Toimintatapoja on yhtä monta kuin toimijoitakin. Lauluyhtye koetaan kuitenkin joustavana ja kahlitsevista traditioista vapaana toimijana, jonka on helppo tarttua monenlaisiin haasteisiin. Pientä ryhmää on helppo hallita ja liikutella.

Lauluyhtyeillä on myös omat haasteensa. Pienet ryhmäkoot ovat sekä helpotus että haaste. Kaikkien läsnäoloa tarvitaan ja jo yhden yksilön poissaolo voi vaikuttaa toimintaan dramaattisesti. Tiivis, intiimi ryhmä on herkkä henkilökemialle ja laulutekniikan homogeenisuudelle. Sovituksia ja ohjelmistoa on vaikea löytää tai se pitää tehdä itse. Kouluttautuminen lauluyhtyeeseen ei ole suoraviivaista. Tarvittavia taitoja voi kuitenkin kartuttaa kuoromusiikin ja muun yhtye- ja yhteismusisoinnin taitoja kartuttamalla sekä kehittämällä omaa laulutekniikkaa. Jokainen ryhmä on osiensa summa ja jäsenten väliset erot eivät saisi kasvaa liian suureksi. Yhteinen näkemys, tavoitteet ja tekninen tasapuolisuus laulajien välillä ovat tärkeitä lähtökohtia kasattaessa ryhmää ja yhtä lailla toiminnan kehittyessä. Tutkimuksessa kävi ilmi, että laulumusiikin koulutuksessa on selkeitä puutteita yhteismusisoinnissa. Ainakin siltä osin, ettei yksinlaulun opetus anna riittäviä taitoja lauluyhtyeessä pärjäämiseen.

Tutkimuksen päätavoite oli selvittää, mikä on lauluyhtye ja mitkä ovat sen erityispiirteet. Lauluyhtyeellä on monenlaisia erityispiirteitä, jotka erottavat sen muista musiikin toimijoista. Lauluyhtye voidaan yleistäen ajatella yhtyeenä, jossa instrumentteina ovat laulajat. Lauluyhtye eroaa kuorosta äänimassan ja koon puolesta. Lauluyhtyettä harvoin johdetaan. Se on enemmänkin kollektiivista yhteismusisointia. Kuitenkaan määritelmät eivät ole absoluuttisia. Lopullisesta määritelmästä ja identiteetistä päättävät laulajat itse. Haastavaa oli tietysti yrittää luoda selkeää, kaikenkattavaa ja yleistävää absoluuttista määritelmää. Toisaalta opin, että lauluyhtyettä ei edes kannata pyrkiä liian tarkasti rajaamaan ja määrittelemään. Lauluyhtye kannattaa ymmärtää hyvin vapaana, laajana ja yleistävänä käsitteenä, jolla toisaalta on yksityiskohtaisesti tunnistettavia erityispiirteitä.

Kun huomioidaan nämä moninaiset erityispiirteet, voidaan todeta lauluyhtyeen olevan aivan omanlaisensa, uniikki ja monipuolinen kokoonpano. Lauluyhtyeellä on omat rajoitteensa ja vahvuutensa. Tämän tutkimuksen perusteella voivat jo olemassa olevat lauluyhtyeet mahdollisesti kehittää ja suunnitella toimintaansa. Joku voi havaita omassa toiminnassaan liikaa harrastelijamaisuutta tai vaikkapa selkeän identiteetin ja linjan puuttumisen. Toimintaansa aloittelevat tai lauluyhtyettä perustavat voivat jo mahdollisesti etukäteen nähdä ja ratkaista joitain ongelmakohtia tämän tutkimuksen tulosten ja haastateltavien kokemusten perusteella.

Toisaalta voidaan todeta lauluyhtyeelle olevan selkeä tilaus ja oma paikkansa maailmassa. Se vastaa mielenkiintoisesti laulumusiikin solistisiin ja samalla kuoromaisiin harmonisiin elementteihin. Oma näkemykseni lauluyhtyeen joustavuudesta ja monipuolisuudesta vahvistui entisestään. Toisaalta ymmärrän paremmin myös lauluyhtyetoiminnan haasteet. Esimerkiksi ryhädynamiikan ja

teknisen osaamisen vaatimukset selventyivät ja osaan omassa toiminnassani ottaa niitä jatkossa paremmin huomioon. Tietyn harrastajatason toimintaan lauluyhtye on mitä erinomaisin, mutta musiikin ammattitasoon päästäkseen ryhmältä vaaditaan valtavan paljon sekä näkemystä että teknistä taitoa.

Tämä opinnäytetyö on koonnut yhteen sen olemassa olevan lähdemateriaalin, jota aiheeseen voidaan soveltaa. Tärkeimpänä antina on kuitenkin kokemukseräisen hiljaisen tiedon kerääminen ja jäsentäminen yhteen tietoperustan kanssa saman opinnäytetyöntyön alle. Toivottavasti tämä opinnäytetyö voi toimia lähtökohtana ja olla apuna tulevalle jatkotutkimukselle. Itselleni ainakin on tullut selkeämpi kuva lauluyhtyeestä. Tutkimus on antanut, jollei työvälineitä, niin ainakin ajatuksia siitä, miten omaa lauluyhtyeitoimintaa voisi kehittää ja viedä eteenpäin.

Lauluyhtyetutkimusta voisi tästä jatkaa pureutumalla tarkemmin johonkin tiettyyn osa-alueeseen. Toivottavasti tämä tutkimus on pystynyt ainakin tunnistamaan ja tuomaan esille mahdollisimman monia erityispiirteitä ja sitä kautta tuomaan esille uusia näkökulmia.

LÄHTEET

Borg, K. 2019. Suomalainen laulajanaapinen. 3. painos. Helsinki: Honkakirja.

Hyökki, S. 2013. Ongelmana yksinkertaisuus: Sovittaminen musiikkiopiston perustason lauluyhtyeille. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Musiikin koulutusohjelma. Opinnäytetyö (YAMK). Viitattu 25.3.2020, <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2013052510720>.

livarinen, T. 2014. Soitte hyvin yhteen. Kirjoituksia musiikin ja tanssin pedagogiikasta. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.fi. Viitattu 25.3.2020, <https://verkkolehdet.jamk.fi/openstage/2014/05/soitte-tosi-hyvin-yhteen-yhtyelaulun-opetuksen-avaimia/>.

livarinen, T. 2016. Ensikertalaisen sovituspöytä - Pop-musiikkia sovitettuna lauluyhtyeelle. Kokkola-Pietarsaari: Centria-ammattikorkeakoulu. Musiikin koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 25.3.2020, <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201605239233>.

Kauppinen, E. & Sintonen, S. 2004. Musikaalinen Elämä. Tekijät ja Kansainvalistusseura. Vantaa: Dark Oy.

Kempainen, S. 1999. Näkökulma suomalaiseen yhtyelauluun. Helsinki: Sibelius-Akatemia Taideyliopiston Sibelius-akatemia. Musiikkikasvatuksen osasto. Pro gradu -tutkielma.

Kervinen, M-R. 1999. Hyvä laulaja. Teoksessa: Hautamäki, T (toim.) Laulajan opas. Seinäjoki: Rytmi-instituutti.

Kimanen, S. 2008. Mielessä musiikki: elämää lavalla ja lavan takana. Helsinki: Kotimaa-yhtiöt Oy / Kirjapaja.

Kiviharju, H. 2011. Lauluyhtyejohtajan muistilista. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Pop/jazzmusiikin koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 25.3.2020, <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201105198631>.

Koistinen, M. 2013. Tunne kehosi – vapauta äänesi: äänitimpurin käsikirja. 5. painos. Helsinki: Su-
lasol.

Lord, M. & Snelson, J. 2008. Musiikin tarina antiikista nykypäivään – The story of music from anti-
quity to the present. Köln: H.F.Ullmann Publishing.

Mäkelä, E-M. 2014. Sosiaalisten suhteiden merkitys lauluyhteytoiminnassa. Oulun yliopisto. Mu-
siikkikasvatus. Pro gradu -tutkielma. Viitattu 25.3.2020, <http://urn.fi/URN:NBN:fi:oulu-201406041629>.

Oramo, I. Agapov, V. & Asikainen, R. 1992. Suuri musiikkitietosanakirja 6, Sey-Ö. Asiasana: Yhtye.
Keuruu: Weilin + Göös.

Poranen, S. 2006. Suomalaisten aikuiskuorojen organisaation ja työnjaon rakentuminen. Jyväsky-
län yliopisto. Musiikkikasvatus. Pro gradu -tutkielma. Viitattu 25.3.2020,
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-200669>.

Puukka, P. 2019. Kansallisooppera myllää laulajien työsuhteet: enää ei ole kuorolaisia ja solisteja,
vaan kaikki tottelevat titteliä oopperalaulaja. Yle. Viitattu 25.3.2020, <https://yle.fi/uutiset/3-10711354>.

Salakka, T. 2013. Musiikkipedagogin käsikirja – Vuorovaikutus ja kohtaaminen musiikinopetuk-
sessa. Oppaat ja käsikirjat 2012:12. Helsinki: Opetushallitus.

Stein, J. 1964. Viulunsoittaja katolla. Suom. Esko Elstelä. Helsinki: Nordic Drama Corner Oy.

Syrjä, M. 1999. Seminaarimäen mieslaulajat, nuottijulkaisu. Esipuhe. Jyväskylä: Musiikkituotanto
Ukkokiekku.

Tampereen Sävel. 2019. Yhtyelaulukilpailun säännöt 2019. Viitattu 2.4.2020, <https://tampere-musicfestivals.fi/vocal/yhtyelaulukilpailu/saannot/>.

Tunkkari, K. 2017. Vuorovaikutus, valta ja vapaus : tapaustutkimus lauluyhtyeammattilaisten pienryhmäyöskentelystä. Tutkielma (maisteri). Sibelius-Akatemia. Musiikkikasvatuksen aineryhmä. Viitattu 25.3.2020, <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2018050923781>.

Törnqvist-Nyman, E. 2009. Pieni kuoro-opas. Helsinki: LK -kirjat / Lasten Keskus.

Yle Keski-Pohjanmaa. 2012. Rajattoman laulu soi ympäri maailman. Viitattu 25.3.2020, <https://yle.fi/uutiset/3-5617757>.